

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

Hannakaisa Laine & Laura Juutilainen

KÄYTTÄJÄTUTKIMUS PIENTEN KIELIREPUSTA VARHAISKASVATUKSEN
TYÖVÄLINEENÄ

Opinnäytetyö 2014

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

JUUTILAINEN, LAURA

LAINÉ, HANNAKAISA

Pienten kielireppu käytännön työvälineenä

Opinnäytetyö

45 sivua + 6 liitesivua

Työn ohjaaja

Opettaja Johanna Jussila

Toimeksiantaja

Kouvolan kaupunki

Marraskuu 2014

Avainsanat

monikulttuurisuus, maahanmuuttajat, varhaiskasvatus,
kielen oppiminen ja kielitaidon arviointi

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia, miten Kouvolan varhaiskasvatuksessa käytettävä Pienten kielireppu toimii käytännön työvälineenä. Pienten kielirepun avulla arvioidaan maahanmuuttajalasten suomen kielen taitoa ja sen tasoa. Tutkimuksen tarkoituksena oli myös selvittää, kuinka aktiivisessa käytössä Pienten kielireppu on viidessä tutkimukseen valitussa päiväkodissa, miten hyödylliseksi kielireppu koetaan ja mitä siinä vielä mahdollisesti voitaisiin kehittää.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsitellään monikulttuurisuutta varhaiskasvatuksessa, iänmukaista lapsen kielen kehitystä sekä kielikasvatusta ja identiteettiä. Tutkimuksen kohteena on Kouvolan varhaiskasvatuksessa käytettävä työväline, joten teoriaosuudessa käydään läpi Kouvolan kaupungin Suomi toisena kielenä - opetussuunnitelmaa. Teoriaosuuteen on myös kirjattu Pienten kielirepun sisältö. Opinnäytetyö toteutettiin pääasiassa kvalitatiivisena tutkimuksena. Osassa vastauksia on käytetty myös kvantitatiivista tutkimusmenetelmää. Tutkimuksen aineisto on kerätty kyselylomaketta käyttäen, jossa oli strukturoituja ja puolistrukturoituja kysymyksiä. Vastaukset käytiin läpi sisällönanalyysejä käyttäen.

Kyselyyn vastasi 23 päiväkodin työntekijää viidestä eri päiväkodista. Vastaajista vain alle puolet oli käyttänyt Pienten kielireppua ja kokonaisarvosanan perusteella se arvioitiin hieman keskivertoa paremmaksi. Kuitenkin vain 25 % vastaajista oli sitä mieltä että kielireppu on riittävä työväline kielitaidon arviointiin. Kyselyyn vastanneet antoivat runsaasti ideoita kielirepun kehittämiseksi. Opinnäytetyössä esitetään saatujen vastauksien lisäksi myös joitain teoriaan perustuvia kehitysideoita, kuten esimerkiksi Pienten kielirepun käyttämistä lapsen oman äidinkielen tason arvioinnissa.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social Services

JUUTILAINEN, LAURA

LAINE, HANNAKAISA

Pienten kielireppu as a Tool in Early Childhood Education

Bachelor's Thesis

45 pages + 6 pages of appendices

Supervisor

Johanna Jussila, Lecturer

Commissioned by

The City of Kouvola

November 2014

Keywords

multiculturalism, immigrants, early childhood education,
learning language, evaluating language skills

The goal for this bachelor's thesis was to examine how Pienten kielireppu ("Language bag for the little ones"), a tool used in Kouvola's early childhood education, works in practice. Pienten kielireppu helps evaluating the Finnish language skill and level among the immigrant children. The goal for the research was to find out how actively in use Pienten kielireppu is in use in five chosen kindergartens, how useful Pienten kielireppu is being experienced and what could be improved in it.

The theory part of this thesis processes multiculturalism in early childhood education, age-related improvement in a child's language, as well as language education and identity. The target of this research was a tool being used in Kouvola's early childhood education, therefore the theory part consists of the city of Kouvola's "Suomi toisena kielenä" ("Finnish as a second language") -curriculum. The theory part also holds the content of Pienten kielireppu. The bachelor's thesis was put into practice mainly as a qualitative research. In parts of the responses also a quantitative research method was being used. The material of the research was collected by using a survey which included structured and half-structured questions. The answers were analyzed by using content analysis.

The survey was responded to 23 kindergarten workers from five separate kindergartens. Only less than half of the respondents had used Pienten kielireppu and it was evaluated only slightly better than average in the final rating. However, only 25% of the respondents had an opinion about Kielireppu being a tool enough for evaluating the language skill. The respondents donated numerous ideas how to improve Kielireppu. In addition to of the received responses some theory based ideas for improvement are being presented in the thesis. For example, kindergarten teachers could use Pienten kielireppu to evaluate the level of children's own mother language.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	MAAHANMUUTTAJALAPSET VARHAISKASVATUKSESSA	6
	2.1 Sopeutuminen uuteen kulttuuriin	7
	2.2 Kasvatuskumppanuus maahanmuuttajaperheiden kanssa	9
	2.3 Kielikasvatus ja lapsen identiteetti	10
3	LAPSEN KIELEN OPPIMINEN, SEURANTA JA ARVIOINTI	12
	3.1 Suomi toisena kielenä -opetussuunnitelma	15
	3.2 Kouvolan kaupungin suomi toisena kielenä -opetussuunnitelma	16
	3.3 Kielitaidon arviointi	18
	3.4 Pienten kielireppu	20
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	22
	4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset	22
	4.2 Aineiston keruu ja analyysimenetelmät	23
	4.3 Aiemmat tutkimukset	25
	4.4 Opinnäytetyöprosessi	26
	4.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	27
5	TUTKIMUSTULOKSET	29
	5.1 Eväspussi	30
	5.2 Seurantalomake	31
	5.3 Kuvajuttu	32
	5.4 Pienten kielireppu kokonaisuutena	34
	5.5 Kehitystarpeet ja toiveet	36
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITYSEHDOTELMA	36
7	LOPUKSI	39
	LÄHTEET	41
	LIITTEET Liite 1. Kyselylomake	

1 JOHDANTO

Pienten kielireppu on varhaiskasvatuksessa käytettävä työväline maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kielen kartoittamiseksi ja sen kehittymisen seuraamiseksi. Pienten kielireppu on otettu käyttöön Kouvolassa syksyllä 2012. Alun perin Pienten kielireppu on kehitetty opetushallituksen rahoituksella Espoon suomenkielisen opetustoimen ja varhaiskasvatuksen yhteishankkeena vuonna 2010 (Pienten kielireppu). Tutkimus Pienten kielirepusta on tarpeellinen, sillä sellaista ei ole aiemmin tehty.

Maahanmuuttajia on Suomessa vuosittain yhä enemmän. Maahanmuuton myötä myös käytettävien kielten määrä kasvaa ja Suomen suurimmissa kaupungeissa monikielisyys onkin lisääntynyt koko 2000-luvun ajan (Teräs, Lasonen & Sannino 2010, 85). Esimerkiksi Kouvolan alueella 2000-luvun alussa vieraskielisten prosentuaalinen osuus on ollut 1,4 kun vastaava prosentti vuonna 2013 on 3,6 (Tilastokeskus 2014). Maahanmuuttoon on monta syytä. Pakolaisuuden lisäksi ihmiset voivat muuttaa asuinmaataan pitkäaikaisesti työn, opiskelun tai perheen vuoksi. Maahanmuuttajiksi katsotaan myös paluumuuttajat, he jotka ovat jääneet sodan jälkeen Suomen rajan ulkopuolelle tai Suomesta aiemmin pois muuttaneet henkilöt. (Karasma 2012, 17.)

Opinnäytetyön aiheen saimme Kouvolan varhaiskasvatuksen palveluvastaavalta, joka toivoi tutkimusta käyttäjäkokemuksista Kouvolassa käyttöön otetusta uudesta menetelmästä. Tutkimuksen pohjalta tilaaja toivoi myös ideoita Pienten kielirepun kehittämiseksi. Erityisesti tilaajaa kuitenkin kiinnosti tietää, miten aktiiviseen käyttöön kielireppu on Kouvolassa otettu. Opinnäytetyön aiheena tämä on ajankohtainen kahdestakin syystä. Kielireppu on vasta otettu käyttöön Kouvolassa, ja lisäksi se on varmasti tarpeellinen työväline, mikäli maahanmuuttajien määrä kasvaa jatkossakin samaa tahtia, kuin mitä se on kasvanut 2000-luvulla. Kaksikielisyiden tukemisessa käytettävistä työvälineistä on hyvä tietää, sillä maahanmuuttajien määrän lisäksi myös kaksikielisten perheiden määrä lisääntyy koko ajan Kouvolassa. Opinnäytetyön tekemisen jälkeen meidän molempien työkenttänä tulee todennäköisesti olemaan varhaiskasvatus, joten on hyödyllistä olla mukana tutkimassa sekä mahdollisesti kehittämässä varhaiskasvatuksessa käytettävää työvälinettä.

Teoriaosuudessa kerromme monikulttuurisuudesta varhaiskasvatuksessa, sillä sen ymmärtäminen on yksi peruslähtökohdista myös Pienten kielirepun käytössä. Monikulttuurisuus -kappaleessa käsittelemme uuteen kulttuuriin sopeutumista sekä kasvatuskumppanuutta maahanmuuttajaperheiden kanssa. Teoriaosuutemme jatkuu kielikasvatuksen ja identiteetin läpikäymisellä. Tämä osuus antaa ymmärrystä siitä, millainen yhteys äidinkielellä on lapsen identiteettiin. Koska opinnäytetyömme käsittelee kielen oppimista ja arviointia, olemme myös kirjoittaneet taustatietoa siitä, miten lapsi oppii kielen ja miten kielen oppimista arvioidaan. Opinnäytetyömme on vahvasti sidoksissa Kouvolan varhaiskasvatukseen, jonka vuoksi olemme käsitelleet teoriaosuudessa Suomi toisena kielenä - opetussuunnitelman lisäksi myös Kouvolan kaupungin Suomi toisena kielenä - opetussuunnitelmaa.

Opinnäytetyön tutkimusosassa käymme tarkemmin läpi tutkimuksen toteuttamista sekä opinnäytetyöprosessia kokonaisuudessaan. Toteutimme tutkimuksen pääosin kvalitatiivisena, eli laadullisena tutkimuksena. Osa tutkimuksesta on tehty kvantitatiivisena, eli määrällisenä tutkimuksena. Tutkimusaineiston keräsimme kyselylomakkeella, jossa käytimme strukturoituja ja puolistrukturoituja kysymyksiä. Kyselylomakkeen avulla pyrimme saamaan käyttäjäkokemusten lisäksi selville myös sen, onko kielireppu otettu aktiiviseen käyttöön ja jos ei, mitkä asiat siihen ovat vaikuttaneet. Käymme läpi käyttäjäkokemuksia ja niiden pohjalta kehitysideoita, jotta kielireppu toimisi tulevaisuudessa mahdollisimman tarkoituksenmukaisena työvälineenä varhaiskasvatuksessa.

2 MAAHANMUUTTAJALAPSET VARHAISKASVATUKSESSA

Suomen perustuslain mukaan jokaisella on oikeus toteuttaa omaa uskontoaan sekä ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan (Suomen perustuslaki 11.6.1999/731). Päiväkodissa maahanmuuttajalasten oman kulttuurin tuntemusta on tuettava, jotta heille rakentuisi selkeä kuva itsestään ja alkuperästään ja jotta he voisivat kokea oman kulttuurinsa olevan yhtä arvokas kuin valtakulttuuri. Monikulttuurisessa varhaiskasvatuksessa on tärkeää, että jokainen lapsi saa samanlaisen kasvatuksen etnisestä taustasta, uskonnosta tai sosiaaliluokasta riippumatta. Päiväkodissa olisikin hyvä lisätä lasten kokonaisvaltaista ymmärrystä erilaisista kulttuureista tutustumalla niihin eri näkökulmista ilman stereotyyppisten

asenteiden vahvistamista. Lasten kulttuuritietoisuuden lisäämiseksi olisi hyvä, jos päiväkotiin laitettaisi esille eri kulttuureihin liittyviä esineitä ja arjessa esiteltäisi erilaisiin kulttuureihin liittyviä tapoja ja tarinoita. Myös jonkin eri kulttuurin teeman mukaisesti järjestetyt juhlat siihen liittyvän musiikin avulla, avartavat lasten näkemyksiä erilaisuudesta. (Kuokkanen 2014, 40–41.)

2.1 Sopeutuminen uuteen kulttuuriin

Maahanmuuttajien kanssa työskennellessä on tärkeää tietää, minkälaisen sopeutumisprosessin he joutuvat käymään läpi muuttaessaan uuteen maahan ja uuteen ympäristöön. Myös varhaiskasvatuksessa maahanmuuttajalasten kanssa on oleellista tietää, mitä sopeutumiseen kuuluu, sillä kasvatustyötä tehdään yhteistyössä koko perheen kanssa. Maahanmuuttajien sopeutumisesta puhuttaessa käytetään sopeutumisen lisäksi termejä *kotoutuminen* ja *integroituminen*. Pasi Saukkosen mukaan 1990-luvulla maahanmuuttajiin liittyvää lainsäädäntöä rakennettaessa päätettiin integroitumisesta käyttää termiä "kotoutuminen" ja integraatiopolitiikasta vastaavasti "kotouttaminen". Tällä haluttiin välttää integroituminen-sanaan vahvasti liittyvää mielikuvaa sulautumisesta ja oman kulttuurisen identiteetin hylkäämistä. (Saukkonen 2013, 66.)

Maahan muuttaneella henkilöllä on paljon opittavaa edessään, jotta hän kykenisi selviytymään arjesta uudessa kotimaassaan. Se, miten paljon omaksuttavia asioita on, riippuu siitä, miten erilaisia lähtö- ja tulomaat keskenään ovat. Sopeutuminen alkaa silloin kun maahanmuuttaja on oppinut jo jonkin verran uuden kotimaansa kieltä ja tutustunut yleisimpiin toimintatapoihin. (Pollari & Koppinen 2011, 20.)

Kotoutuminen ei ole yksinkertainen ja nopea prosessi, vaan siihen vaikuttavat monet eri asiat, kuten esimerkiksi valtaväestön suhtautuminen maahanmuuttajiin, kielen oppiminen, joutuminen eroon perheestä tai muista samaa kulttuuritaustaa olevista, ikä, sosioekonomisen aseman heikkeneminen tai traumatisoituminen (Karasma 2012, 35).

Jotta maahanmuuttaja pystyisi sopeutumaan uuteen kulttuuriin, hänen on ainakin osittain luovuttava omasta identiteetistään (Pollari & Koppinen 2011, 20). Identiteetin uudelleen rakentamiseksi maahanmuuttajan on käytävä läpi tiettyjä vaiheita siinä vaiheessa, kun kotimaa on muuttunut toiseen. Karmela Liebkind jaottelee

kotoutumisen viiteen eri vaiheeseen: ensimmäisessä vaiheessa alistutaan valtakulttuurille, jolloin kaikki uudessa maassa tuntuu kiehtovalta ja hyvältä entiseen kotimaahan verrattuna. Toisessa vaiheessa entisen ja uuden kotimaan hyvät ja huonot puolet selkiytyvät lopulta niin hyvin, että kolmanteen vaiheeseen siirryttäessä edellinen kotimaa alkaakin tuntua paremmalta kuin uusi. Kolmatta vaihetta kutsutaan uppoutumisvaiheeksi, jolloin maahanmuuttaja usein torjuu valtakulttuurin ja hyväksyy vain omaan kulttuuriinsa liittyviä tapoja ja piirteitä. Neljännessä vaiheessa maahanmuuttaja alkaa tutkiskella kriittisesti omaa kulttuuriaan ja tarkastelee sitä siitä näkökulmasta, voisiko valtaväestö hyväksyä joitain siihen liittyviä ominaisuuksia ja voisiko hän ottaa niitä käyttöön myös uudessa kotimaassa. Viimeisessä bikulturalismivaiheessa sekä vanhasta että uudesta kulttuurista on löytynyt arvostettavia asioita ja maahanmuuttaja kykenee olemaan ylpeä taustastaan mutta kuitenkin itsenäinen ja riippumaton siitä. (Karasma 2012, 34–35.)

Kulttuuriin sopeutuminen, eli akkulturaatio voidaan sosiaalipsykologi John Berryn mallin mukaan luokitella neljään eri luokkaan, jotka ovat integraatio, assimilaatio, separaatio ja marginalisaatio. Mallin avulla voidaan tarkastella maahanmuuttajan suhdetta valtaväestöön. Integroitunut eli kotoutunut maahanmuuttaja pitää omaa kulttuuriaan tärkeänä, mutta haluaa myös luoda yhteyksiä uuteen kulttuuriin. (Karasma 2012,33.) Maahanmuuttajalle integroituminen on ihanteellinen tila, sillä silloin hän on hyväksynyt uudesta kulttuurista sen verran tapoja ja piirteitä, että kykenee toimimaan siinä ilman suurempia ristiriitoja, mutta on kuitenkin säilyttänyt omasta kulttuuristaan itselleen merkityksellisiä asioita, jotka eivät ole ristiriidassa uuden kulttuurin kanssa (Pollari & Koppinen 2011, 21). Assimilaatiossa maahanmuuttaja on sulautunut valtaväestöön siten, ettei hän enää arvosta omaa kulttuuriaan ja kulttuurista identiteettiään ja haluaa ylläpitää yhteyttä ainoastaan uuteen kulttuuriin. Separoitunut maahanmuuttaja on eristynyt. Hän arvostaa vain omaa kulttuuriaan eikä halua tutustua uuteen. Kaikista vahingollisin malli maahanmuuttajalle on kuitenkin marginalisaatio, jossa hän on syrjäytynyt molemmista kulttuureista. Hän on hylännyt oman kulttuurinsa, mutta ei halua myöskään omaksua uuden kulttuurin piirteitä. (Karasma 2012, 33.)

2.2 Kasvatuskumppanuus maahanmuuttajaperheiden kanssa

Lasten päivähoitoa koskevassa laissa määritellään päivähoiton tavoitteeksi perheiden tukeminen heidän kasvatustehtävässään, sekä lapsen kasvun tukeminen tasapainoiseen persoonallisuuteen (Laki lasten päivähoitosta 19.1.1973/36). Lapsen vanhemmilla taas on ensisijainen vastuu lapsen kasvattamisesta sekä äidinkielen ja kulttuurin säilymisestä. Jotta vanhemmat voisivat vaikuttaa ja osallistua varhaiskasvatustyöhön, on opetus- ja kasvatustyötä tehtävä yhteistyössä heidän kanssaan. (Halme & Vataja 2011, 10.) Tämä on osa kasvatuskumppanuutta. Kasvatuskumppanuudessa hyödynnetään vanhempien asiantuntijuus oman lapsensa asioissa sekä varhaiskasvattajan ammatillinen asiantuntijuus. Vanhempien ja kasvattajan tasavertaiset roolit kasvatuksessa edistävät lapsen hyvinvointia. (Kekkonen 2012, 22.) Pohja kasvatuskumppanuudelle luodaan tutustumalla lapseen ja hänen vanhempiinsa. Otollisin paikka tutustumiselle on lapsen oma koti, sillä koti on turvallista maaperää ja siellä vanhemmat usein tuntevat olonsa mukavaksi ja luontevaksi. Myös tutustuminen lapseen on helpompaa, kun on nähnyt hänet hänen omassa tutussa elinympäristössään ja tehnyt havaintoja siitä, miten lapsi toimii vanhempiensa kanssa. Ennen päivähoiton aloitusta on hyvä käydä keskustelua vanhempien kanssa siitä, miten iso muutos arkeen vaikuttaa ja millaisia keinoja on kohdata sen mukanaan tuomat haasteet. Vanhemmilla voi olla päivähoiton alkaessa myös paljon erilaisia toiveita, odotuksia ja pelkoja, joista on hyvä käydä rehellistä keskustelua, jotta myös lasta on helpompi valmistaa tulevaan muutokseen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 41–42.)

Yhteistyön maahanmuuttajavanhempien kanssa haastavaksi tekee osaltaan se, ettei heidän kanssaan välttämättä ole yhteistä kieltä. Yhteistyön helpottamiseksi ja väärinymmärrysten välttämiseksi onkin hyvä käyttää tulkkia, mikäli vanhempien kielitaito on riittämätön. Monille maahanmuuttajille Suomen päivähoitojärjestelmä on myös entuudestaan täysin vieras (Kuusisto 2010, 72). Päiväkodin työntekijöiden on huolehdittava siitä, että maahanmuuttajaperhe saa riittävästi tietoa suomalaisista tavoista sekä varhaiskasvatuksen tärkeimmistä periaatteista ja käytännöistä. Vanhempien kanssa tulee keskustella myös heidän kulttuuriinsa liittyvistä tavoista ja totumuksista jo ennen kuin lapsi aloittaa päivähoiton. Lapsella voi olla joitain ruokavalioon liittyviä rajoituksia, eikä hän välttämättä ole vielä totunut suomalaiseen

ruokaan. Neljä vuodenaikaa tuo lisähaasteen pukeutumiseen, ja päiväunille mentäessä riisumiskäytännöt saattavat olla joillekin kiusallisia. (Kuokkanen 2014, 41–42.)

Lapset oppivat usein kielen nopeammin ja saattavat joutua aikuisen rooliin niissä tilanteissa, joissa vanhempien kielitaito on riittämätön. Lapselle on aina annettava sellainen kuva, että hatara yhteistyö vanhempien kanssa johtuu vain siitä, ettei yhteistä kieltä ole. Lapsella on oltava luotto siihen, että hänen vanhempansa pystyvät kasvattamaan hänet ja ovat hänen elämässään merkittävässä roolissa. Yhteisen kielen puuttumisesta aiheutuvia haasteita voi vähentää esimerkiksi kääntämällä tiedotteita ja käyttämällä tulkkia. Maahanmuuttajavanhemmilla voi usein olla myös paljon toiveita ja toteuttamiskelpoisia ideoita siitä, miten toimintatapoja voitaisiin kehittää, jos siihen annetaan tilaisuus. (Pollari & Koppinen 2011, 22–23.) Myös nimenomaan kielen oppimiseen liittyvät vuosittaiset tapaamiset vanhempien kanssa lisäävät yhteistyön merkitystä. (Pollari & Koppinen 2011, 61.)

Vanhemmat on hyvä sitouttaa ja ottaa mukaan lapsen suomen kielen oppimiseen esimerkiksi sopimalla että kotona katsotaan yhdessä suomenkielisiä lastenohjelmia ja luetaan suomenkielisiä kirjoja (Pollari & Koppinen 2011, 61). Toisaalta myös lapsen oman äidinkielen kehittymistä on tuettava suomen kielen opettamisen lisäksi, jotta kielellinen ajattelu olisi mahdollista. Äidinkieli on lapselle tärkeä, sillä sen avulla hän oppii, ajattelee, käsittelee tunteita ja kommunikoi vanhempiensa kanssa. Vanhempia voidaan kannustaa siihen, että he opettaisivat kotona omalla äidinkielellä lapsilleen niitä asioita joita päiväkodissa on harjoiteltu. (Halme 2011, 87.) Pääkaupunkiseudulla kaksikielisille lapsille laaditaan kasvatus- ja esiopetus suunnitelmaan sisällytettävä kaksikielisyyden suunnitelma. Lapsen vanhemmat otetaan mukaan suunnitelman tekemiseen, heidän kanssaan keskustellaan kielen merkityksestä sekä pohditaan miten he voisivat kotona vahvistaa lapsen omaa äidinkieltä. (Monikulttuurinen varhaiskasvatus, 14.)

2.3 Kielikasvatus ja lapsen identiteetti

Lapsi ajattelee ja käsittelee tunteitaan oman äidinkiellensä avulla (Halme & Vataja 2011, 16). Kielen avulla annetaan ja otetaan vastaan tietoa. Kieli mahdollistaa mielipiteiden ilmaisemisen sekä sosiaalisten suhteiden luomisen ja ylläpitämisen.

Myös tunteiden säätelyyn ja itsensä ilmaisemiseen tarvitaan kielitaitoa. (Pollari & Koppinen 2011, 20–21.) Äidinkielen voidaan katsoa olevan jokaiselle ihmiselle kuuluva perusoikeus. Maahanmuuttajalla äidinkielen merkitys liittyy erityisesti juuriin ja jatkuvuuteen. Äidinkielen avulla maahanmuuttajat kykenevät ymmärtämään paremmin omaa kulttuuriaan, rakentamaan kulttuuri-identiteettiään sekä ylläpitämään yhteyttä omaan kieliryhmäänsä. Lisäksi äidinkielen osaaminen mahdollistaa kotimaan uutisten seuraamisen ja yhteydenpidon eri sukupolvien välillä. Lapsen oman äidinkielen osaamisen tukeminen on lapsen kotoutumisen ja kielen oppimisen kannalta hyvin tärkeää, sillä maailmanlaajuisten tutkimusten perusteella on voitu osoittaa, että oman äidinkielen osaaminen auttaa lapsia myös toisen kielen oppimisessa. (Mäkelä 2007, 14–15.) Halmeen ja Vatajan mukaan uusi kieli on arvokas vasta silloin, kun sen oppiminen perustuu oman äidinkielen asettamalle perustalle. (Halme & Vataja 2011, 17). Toisaalta Pietilä ja Lintunen ovat sitä mieltä, että jos ihminen on oppinut kahta kieltä yhtä aikaa, hänellä voi hyvin olla kaksi äidinkieltä jolloin on hyvin vaikeaa erottaa, kumman kielen hän on oppinut ensimmäisenä (Pietilä & Lintunen 2014, 15).

Lapsen oman äidinkielen oppimisen tukeminen sekä suomen kielen opetus ovat varhaiskasvatuksen tehtävänä silloin kun kyseessä on maahanmuuttajalapsi. (Halme & Vataja 2011, 10.) Lapsen yksilöllisen identiteetin perustana ovat kuitenkin hänen oma äidinkielensä sekä kulttuuriset arvot. Lapselle ei pitäisi asettaa vaatimuksia uuden kulttuurisen identiteetin ja kielen omaksumisesta ennen kuin oma yksilöllinen identiteetti on selvillä, sillä muuten on riskinä sekä omasta että uudesta kulttuurista syrjäytyminen. (Halme & Vataja 2011, 16–17.) Toisaalta Dervinin ja Keihään mukaan ihminen rakentaa itselleen elämänsä aikana useita eri identiteettejä, joita hän vaihtaa tilanteen mukaan. Identiteetti muuttuu jatkuvasti, samoin kuin kulttuuri. Jossain vaiheessa ihmiselle tulee kuitenkin tarve luoda itselleen pysyvyyden ja turvallisuuden tunnetta ja vahvistaa jotain jo olemassa olevaa identiteettiä. (Dervin & Keihäs 2013, 117).

Kulttuuri ja identiteetti liittyvät vahvasti toisiinsa. Jotta lapsen kulttuurinen identiteetti rakentuisi tasapainoisesti, lapsen kasvatuksessa tulisi välttää lapsen joutumista kahden kulttuurin väliseen valtataisteluun. Lapsen identiteetin tasapainoisen kehittymisen kannalta hänen on voitava kokea, että päiväkodissa arvostetaan myös hänen

kulttuuriaan ja äidinkieltään. (Halme & Vataja 2011, 11.) Jotta lapsi kykenisi muodostamaan itselleen monikulttuurisen identiteetin, varhaiskasvattajan tulisi luoda tälle pohja kertomalla vanhemmille lapsen oman kulttuuristaustan olevan merkityksellinen, vaikka hänellä onkin uuden kulttuurin ominaisuuksia opittavana. Päivähoidossa on useita eri mahdollisuuksia tukea lapsen omaa kulttuurista identiteettiä. Varhaiskasvattajan on tutustuttava lapsen kulttuuriin ja taustoihin esimerkiksi vanhempien kanssa keskustellen. Henkilökunta voi myös tutustua lapsen kulttuuriin kirjallisuuden kautta. Muutenkin monikulttuurisuutta on hyvä huomioida varhaiskasvatuksen linjauksissa, koska sillä on yhteiskuntaa rikastuttava vaikutus. (Kuokkanen 2014, 40–44.)

3 LAPSEN KIELEN OPPIMINEN, SEURANTA JA ARVIOINTI

Kielen oppimisen ja kehittymisen arvioinnin kannalta on tärkeää ymmärtää, miten lapsen kielitaito rakentuu. Lapsen kielen kehittyminen alkaa jo kohdussa, sillä lapsi kuulee ennen syntymäänsä ääniä ympäröivästä maailmasta. Kaikkialla maailmassa lapset oppivat kielen samassa järjestyksessä. Ensin opitaan äänteet ja tavut, joista muodostuu sanoja. Myöhemmin lapsi kykenee jo muodostamaan lauseita ja kertomaan tarinoita. Se, miten nopeasti lapsi oppii kieltä ja miten taitavasti hän sitä käsittelee, riippuu yksilöllisistä ominaisuuksista ja kasvuympäristöstä. Kielen kehityksen lisäksi S2-opettajan on myös hyvä tuntea lapsen oman äidinkielen ominaispiirteitä sekä tietää lapsen jo opitun äidinkielen taso. (Pollari & Koppinen 2011, 127–129.)

Lapsen oma äidinkieli antaa perustan uuden kielen oppimiselle, joten sen vuoksi on tärkeää myös tukea äidinkielen taidon säilymistä. Kielen oppimista helpottaa, jos lapsella on tunne siitä, että hänen omaa äidinkielen taitoaan ja kulttuuriaan arvostetaan siitä huolimatta, vaikka hänellä on uusi kieli opittavana. (Pollari & Koppinen 2011, 140.) Uuteen kieliympäristöön tutustuminen saattaa olla lapselle hyvin jännittävää. Hän saattaa ensin yrittää kommunikointia omalla äidinkielellään, mutta huomattuaan ettei tule ymmärretyksi, lapsi voi olla jopa viikkoja puhumatta (Korpilahti 2007, 29). Lapsen oman äidinkielen oppimisen tukemiseksi olisi hyvä jos varhaiskasvatuksessa olisi maahanmuuttajataustaisia työntekijöitä. He voisivat toimia maahanmuuttajaperheiden ja päiväkodin työntekijöiden välillä kulttuuritulkkeina ja auttaa sekä lapsia, että heidän vanhempiaan integroitumaan suomalaiseen

yhteiskuntaan. Kasvattajalla on myös mahdollisuus opettaa lasta hänen omalla äidinkielellään, mikäli hänellä on sama kieli kuin lapsella. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 32.)

Jos lapsi ja hänen vanhempansa eivät ole muuttaneet vapaaehtoisesti kaksikieliseen ympäristöön, vanhempien tulisi saada tarpeeksi tukea sopeutuakseen uuteen tilanteeseen (Pollari & Koppinen 2011,140). Vanhemmille on tärkeää kertoa lapsen kielen oppimisesta eri ikävaiheissa ja siitä, miten päiväkodissa opiskellaan kieltä ja miten sen kehittymistä tuetaan (Välimäki 2011, 18). Lapsella voi olla kielen oppimiselle kovia paineita, sillä usein lasten vanhemmat osaavat huonommin suomea kuin heidän lapsensa ja sen vuoksi vanhemmilla saattaa olla virheellinen käsitys lapsen kielitaidon todellisesta tasosta (Latomaa & Suni 2010,166). Lapset oppivat vieraan kielen yleensä nopeasti, koska ovat oppimisen suhteen ennakkoluulottomia ja sen vuoksi lapset myös oppivat usein puhumaan vierasta kieltä yhtä hyvin kuin kantaväestö. Lisäksi uuden kielen opiskelu lapsuudessa parantaa paitsi kielellisiä ominaisuuksia mutta myös yleiskognitiivisia sekä luovan ajattelun kykyä. (ACTFL.)

Lapsi ei itse välttämättä tuota puhetta vielä ensimmäisen elinvuotensa aikana, mutta hän kuitenkin ymmärtää jo jonkin verran kieltä ja vuorovaikutusta, sekä kykenee aistimaan vallitsevan ilmapiirin. Lapsi suuntautuu omaan kieleen rytmin ja äänteiden avulla. Kielen oppiminen häiriintyy, jos lapsi altistuu jatkuvasti metelille ja jos ääntä tulee useasta eri lähteestä. Jos lapsella ei ole mahdollisuutta nauttia hiljaisuudesta tai yhden henkilön puheesta kerrallaan, saattaa kielen hahmottaminen häiriintyä ja johtaa levottomuuteen tai oppimishäiriöihin. Alle vuoden ikäisenä lapsi luo sanaston kehittymiselle pohjan ja oppii jo ymmärtämään joidenkin sanojen merkityksen. (Pollari & Koppinen 2011, 129–131.)

Kaksivuotiaana lapsi kartuttaa sanavarastoaan ja sanojen oppimisen kannalta asioiden nimeäminen onkin hyvin tärkeää. Yleensä kaksivuotiaan lapsen sanasto liittyykin hänen lähiympäristöönsä. Merkityksellisiin ikävaiheeseen liittyvä kielellinen oppimistehtävä on lauseiden muodostaminen. Ensimmäiset tuotetut sanat ovat yleensä substantiiveja, niiden jälkeen tulevat verbit ja adverbit, pronominit ja viimeiseksi adjektiivit. Aikuisten tulee muistaa, että vaikka lapsi itse tuottaa vielä yksinkertaista kieltä, hän silti kykenee ymmärtämään normaalia puhetta. Aikuinen auttaa lasta

kehittämään kieltä, jos hän ei puhu lapselle liian yksinkertaisesti ja antaa lapselle mahdollisuuden kuulla puhutun kielen lisäksi myös kirjoitettua kieltä. (Pollari & Koppinen 2011, 132–134.) Alle kolmevuotias ei ole kielellisesti vielä erityisen taitava sillä kielenkehitys on vielä täysin kesken. Esimerkiksi Kouvolassa varhaiskasvatuksessa alle kolmevuotiaille ei vielä aseteta kielellisiä tavoitteita, sillä perusturvallisuus ja oman äidinkielen tukeminen ovat kehitysvaiheessa tärkeimpiä (Kouvolan kaupungin suomi toisena kielenä – opetussuunnitelma, 3).

Kolmevuotiaana lapsi kykenee jo käyttämään useamman sanan lauseita sekä joitakin taivutus- ja aikamuotoja. Jos lapsi on kehittynyt vuorovaikutukseltaan suotuisassa elinympäristössä, hän todennäköisesti osaa käyttää jo kaikkia kielen perusrakenteita. (Pollari & Koppinen 2011,135.) Mikäli uuden kielen opiskelu alkaa vasta kolmevuotiaana, lapsella on jo oma äidinkieli ja tieto siitä, miten ja mihin sitä käytetään. Kolmevuotiaan kielenoppimismekanismi on aktivoitunut ja hänellä on mahdollisuus käyttää jo opittua kieltä uuden kielen oppimisen apuvälineenä. (Karasma 2012, 70–71.)

Siinä vaiheessa kun lapsi on saavuttanut neljännen ja viidennen ikävuoden, hänen kielitasonsa on hyvin lähellä aikuisen kielitasoa. Usein lapsi osaa jo käyttää erilaisia vertailumuotoja, harvinaisempia sijamuotoja sekä muodostaa sivulauseita. Vaikka kielitaito on kehittynyt, lapsen puheet eivät välttämättä ole aina totta. Lapsi harvemmin suoranaisesti valehtelee, sillä hän paikkaa puuttuvan tiedon mielikuvituksella. Sadut ja tarinat ovat kielen ja kulttuuritietoisuuden kannalta hyvin tärkeitä monikulttuurisissa päiväkodeissa, sillä niiden avulla lapsille opetetaan eri kulttuurien tapoja ja perinteitä. (Pollari & Koppinen 2011,135.)

Kuusivuotiaana lapsi imee itseensä tietoa jota hän saa ympäristöstään. Hän osaa ilmaista itseään ja ymmärtää muita, ottaa vastaan uusia sanoja sekä nimeää asioita. Lapsen vuorovaikutustaidot ovat kehittyneet sille tasolle, että hän keskittyy kuuntelemaan, keskustelelee, esittää kysymyksiä esillä olevista aiheista sekä vastaa esitettyihin kysymyksiin. Kuusivuotiaana lapsella on myös edellytyksiä noudattaa annettuja ohjeita paremmin kuin aiemmin. Sanojen ääntäminen on kehittyneempää, ja lapsi kykenee analysoimaan äänne-eroja. (Pollari & Koppinen 2011,137.)

3.1 Suomi toisena kielenä -opetussuunnitelma

Suomessa maahanmuuttajien määrän nopea kasvu on pakottanut koulut tarjoamaan oppivelvollisuusiässä oleville maahanmuuttajille suomen kielen opetusta kouluissa, joissa on käytössä suomi toisena kielenä opetussuunnitelma (Karasma 2012, 10). S2-opetussuunnitelma tehdään jokaiselle lapselle henkilökohtaisesti. Siinä otetaan huomioon kielen eri osa-alueet, joita ovat puhuminen, kuuleminen, ymmärtäminen, sanasto sekä kielen rakenteet (Monikulttuurinen varhaiskasvatus, 14). Opetussuunnitelman alkutavoitteena on, että maahanmuuttaja oppii perussanaston ja kykenee selviytymään arkipäiväisistä tilanteista. Lisäksi hänen on perehdyttävä yleisimpien oppiaineiden peruskäsitteisiin ja tutustuttava suomalaiseen kulttuuriin. Opintojen edetessä tavoitteena on selviytyä tilanteista, joissa vaaditaan jo monipuolisempaa kielen hallintaa, esimerkiksi yhteiskunnallinen asiointi tai osallistuminen eri oppiaineiden opiskeluun. (Karasma 2012, 64.)

Jotta maahanmuuttajan voidaan katsoa osaavan kieltä, myös suomen kielen kirjallinen osaaminen ja vaativien lauserakenteiden käyttäminen kuuluvat suomi toisena kielenä opintokokonaisuuteen. Lisäksi kielitaitoon kuuluu suomen kielen ominaispiirteiden tunnistaminen, sekä tiedon etsiminen ja välittäminen suomeksi. Suomi toisena kielenä opetussuunnitelman aihealueisiin kuuluu keskeisesti arkipäiväiset asiat, kuten ihminen, asuinympäristö, arkipäiväinen elämä, harrastukset ja ympäristö. Myös kouluun, työhön ja yhteiskuntaan liittyvät asiat ovat uudessa kieliympäristössä selviämisen kannalta tärkeitä osa-alueita. Samoihin osa-alueisiin kuuluvat suomen kielen ja suomalaisen kulttuurin tietämys ylipäänsä. (Karasma 2012, 64.) Kielen oppimiseen vaikuttavat monet tekijät, ja sen vuoksi opetuksessa on otettava huomioon maahanmuuttajan ikä ja edelliset opinnot. Olennaisesti kielen oppimiseen vaikuttaa myös se, miten erilaiset ovat keskenään lähtömaan kulttuuri ja kieli verrattuna Suomeen. Myös maahanmuuttajan oman äidinkielen osaaminen on avainasemassa silloin kun opittavana on uusi kieli. Lisäksi kielen oppimista helpottaa jos maahanmuuttaja on jo jonkin verran integroitunut suomalaiseen yhteiskuntaan. (Karasma 2012, 65.)

3.2 Kouvolan kaupungin suomi toisena kielenä -opetussuunnitelma

Kouvolan varhaiskasvatuksessa annetaan maahanmuuttajalapselle tavoitteellista, jatkuvaa ja säännöllistä suomen kielen opetusta suomi toisena kielenä S2-opetuksen avulla. Tavoitteena on tukea lapsen äidinkielen osaamista, sekä siten vahvistaa hänen monikulttuurisen identiteettinsä kehittymistä, luoda perusta kaksikielisyydelle ja lisätä tietämystä suomalaisesta kulttuurista. (Halme & Vataja 2011, 24.) Opetussuunnitelman tavoitteena on helpottaa maahanmuuttajataustaisten lasten kotoutumista, suomen kielen oppimista sekä saada lapselle tasavertainen mahdollisuus oppimiseen. Opetussuunnitelma toimii varhaiskasvatuksen työntekijöille työvälineenä, jota tulee käyttää soveltaen jokaiselle lapselle tämän tarpeiden mukaan. Henkilökohtainen suunnitelma on aina osa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Kouvolan S2-opetussuunnitelma on laadittu valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden, sekä esiopetussuunnitelman perusteiden pohjalta. (Kouvolan kaupungin Suomi toisena kielenä -opetussuunnitelma 2009, 2.)

Opetussuunnitelman laatimisessa on hyvä ottaa huomioon miten maahanmuuttajalapsen kielitaito kehittyy. Kielitaidon kehittymiseen maahanmuuttajataustaisilla lapsilla vaikuttavat monet asiat. Lasten erot oppimisessa voivat vaihdella suurestikin. Kielitaidon oppimiseen vaikuttavat esimerkiksi maassaoloaika, oman äidinkielen osaamisen taso, perheen kieli, kontaktit suomea puhuviin ihmisiin sekä motivaatio. (Kouvolan kaupungin Suomi toisena kielenä -opetussuunnitelma, 2009, 5.)

Maahanmuuttajataustaiselle lapselle tulee tehdä henkilökohtainen suomi toisena kielenä -opetussuunnitelma, jonka avulla pystytään seuraamaan ja kartoittamaan lapsen suomen kielen kehitystä. Tämä suunnitelma on osa varhaiskasvatussuunnitelmaa. Suunnitelma tehdään yhdessä vanhempien sekä lastentarhanopettajan kanssa. On myös mahdollista, että varhaiskasvatuksen tiimi tekee suunnitelman. Tavoitteita tulee asettaa mahdollisimman realistisesti ja niiden täyttymistä tulee seurata säännöllisesti. Tavoitteet tulee kuitenkin arvioida vähintään puolen vuoden välein. (Kouvolan kaupungin Suomi toisena kielenä -opetussuunnitelma 2009, 3.)

Lapsen suomen kielen osaaminen tulee kartoittaa ennen varsinaista varhaiskasvatussuunnitelman tekoa. Päiväkoti pystyy kartoittamaan lapsen kielen tasoa seuraamalla tätä arkisissa tilanteissa päiväkodissa, kuten siirtymisissä, ruokailussa ja pukeutumisessa. Se miten lapsi toimii yksin sekä ryhmässä, antavat tärkeää tietoa lapsen sen hetkisestä kielitasosta. Erityisesti lapsen seuraaminen ryhmätilanteissa antaa tärkeää tietoa lapsen kommunikaatiotaidoista suomen kielellä. Kouvolan varhaiskasvatuksessa kielitaidon arvioinnissa käytetään apuna Pienten kielireppua, jonka eri osuuksien tarkoituksena on arvioida lapsen kielitasoa eri alueilla. (Kouvolan kaupungin Suomi toisena kielenä -opetussuunnitelma 2009, 4.)

Opetussuunnitelman tueksi on laadittu viitteellinen taulukko (Taulukko 1). Sen avulla pystytään seuraamaan lapsen suomen kielen kehitystä vuosittain. Taulukosta selviää, millaisia suomen kielen valmiuksia lapsella tulisi olla, jos kieltä on alettu opetella heti 3-vuotiaana varhaiskasvatuksen alkaessa.

Taulukko 1. Kielenkehityksen tavoitteet

3-vuotiaan tavoitteet	4-vuotiaan tavoitteet	5-vuotiaan tavoitteet	6-vuotiaan tavoitteet
Arjen perussanavarastoon tutustuminen	Perussanavaraston syventäminen ja laajentaminen	Monipuolinen itseilmaisuu	Esiopetuksen kielelliset tavoitteet
Arjen toimintaohjeiden ymmärtäminen	Kielen monipuolisempi käyttö	Kokonaisten lauseiden käyttö	Lähes kaikkien puhuttujen jokapäiväisten asioiden ymmärtäminen
Perustarpeiden ilmaisu	Rohkeampi itseilmaisuu	Pidempien kertomusten ymmärtäminen ilman kuvia	Tunteiden kielellinen ilmaiseminen
Laajan perussanavaraston omaksuminen			Puheen monipuolinen tuottaminen

Varhaiskasvatuksessa voidaan järjestää suomi toisena kielenä -opetusta. Tuokioissa on hyvä hyödyntää perushoidollisia tilanteita, kuten ruokailua ja ulkoilua, joissa lapselle

on helppo opettaa jokapäiväisiä ja arkisia sanoja. Tuokiot järjestetään päiväkodin resurssien mukaan ja aina maahanmuuttajalapsen näkökulmasta. Lapselle onnistumisen tunteet tällaisissa tuokiossa ovat tärkeitä. Tuokioiden tulee olla ennalta suunniteltuja sekä tietoisesti kieltä opettavia, jotta niitä voidaan kutsua suomi toisena kielenä – tuokioiksi. (Kouvolan kaupungin Suomi toisena kielenä -opetussuunnitelma 2009, 5.)

Opetustuokioihin on valittu erilaisia teemoja, joiden pohjalta kieltä opetetaan lapselle. Taitojen kehittyessä jokaiseen teemaan voidaan syventyä paremmin ja laajentaa lapsen sanavarastoa. Kouvolan kaupungin opetussuunnitelmaan valitut yhdeksän teemaa ovat:

- minä (nimi, kehonosat, aistit, tunteet)
- perhe (sukulaiset, perheenjäsenet)
- koti ja asunto (huoneet, huonekalut, asumismuodot, värit)
- ruoka ja juoma (ruoka-aineet, ruokailuvälineet, ruoan valmistus)
- vaatetus (vaatteet, pukeutuminen vuodenaikojen mukaan, värit)
- päiväkotiki (tervehtiminen, henkilökunta, päiväjärjestys)
- asuinympäristö (piha, liikenne, osoite, julkiset rakennukset, ympäristön äänet)
- eläimet ja luonto (kotimaan ja suomen eläimet, kotieläimet, sää, vuodenaajat)
- aika (aikakäsitteet, vuodenaajat, kello)

3.3 Kielitaidon arviointi

Jotta varhaiskasvattaja voisi suunnitella lapselle hänen kielitasonsa mukaista ja sitä kehittävää toimintaa, tulee lapsen kielitasoa ensin arvioida. Silloin kun lapsi aloittaa päivähoiton, tehdään yhdessä vanhempien kanssa arviointi kaikista lapsen käyttämistä kielistä sekä äidinkielen kehityksestä. (Halme & Vataja 2011, 34.) Tieto lapsen äidinkielen osaamisesta auttaa varhaiskasvattajaa hahmottamaan sitä, missä vaiheessa lapsen kielen kehitysprosessi on. Kaksikielisyysuunnitelmaan kirjataan vanhemmilta

saadut tiedot lapsen varhaisesta kielen kehitymisestä. Niiden avulla voidaan myöhemmin puuttua kielen kehittämisessä mahdollisesti havaittaviin haasteisiin. (Halme, 2011, 89.)

Jatkossa kielitaitoa ja sen kehittymistä arvioidaan tarkkailemalla sitä, miten hyvin lapsi ymmärtää kuulemaansa, miten hän puhuu, käyttää sanastoa ja kielen rakenteita. Isompien lasten kanssa kielitaidon arviointiin voi ottaa mukaan luetun ymmärtämisen ja kirjoitustaidon. Kielitaidon kehittymistä olisi hyvä arvioida ja dokumentoida vähintään kolmen kuukauden välein. Lapsen voi ottaa mukaan arviointiin lapsen ikätason huomioiden, sillä esimerkiksi viisivuotias osaa jo hyvin arvioida itseään ja omaa osaamistaan. (Halme & Vataja 2011, 33–35.) Lisäksi varhaiskasvattajan tulee arviointia tehdessään pohtia, miksi arviointia tehdään, ja toteuttaa arvioinnista saatua tietoa päivittäisessä toiminnassa. (Halme & Vataja 2011, 37.) Lapsen kehitystä arvioidessa tulee ottaa huomioon, millaisessa kasvuympäristössä lapsi on kasvanut. Haasteet kehityksessä ja oppimisessa eivät välttämättä johdu lapsen puutteellisesta oppimiskyvystä, vaan siitä ettei hänellä ole ollut mahdollisuutta oppia samoja perustaitoja kuin saman ikäluokan lapsilla. Kasvattajan tulisikin olla tietoinen siitä, ettei mikään arviointimenetelmä ole sellaisenaan valmis ja luotettava. Testituloksista ei voida vetää suoria johtopäätöksiä lapsen kehityksestä, vaan arvioinnissa edellytetään aina tietynlaista soveltamista ja tulkintaa (Kuittinen & Isosävi 2013, 84.)

Lapsen kielitaidon arvioinnissa voidaan käyttää kolmevuotiaille lapsille tarkoitettua Kettu-testiä tai viisivuotiaille tarkoitettua Lumiukko-testiä. Testien avulla voidaan tehdä havaintoja siitä, tarvitseeko lapsi tukea jollain kielen osa-alueella. Pääkaupunkiseudulla toteutetun Moniku-hankkeen aikana Kettu-testi käännettiin somalin kielelle ja sen avulla voitiin testata sekä äidinkielen osaamista, että suomen kielen osaamista. Samalla vanhemmille annettiin tietoa oman äidinkielen merkityksestä toisen kielen oppimisen kannalta ja varhaiskasvattajille tarjoutui mahdollisuus kuulla, millä tasolla lapsen äidinkielen osaaminen on. (Monikulttuurinen varhaiskasvatus, 14.)

3.4 Pienten kielireppu

Essoossa on maahanmuuttajataustaisten lasten kielitaidon kartoittamiseksi kehitetty vuonna 2010 varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen yhteishankkeena Pienten kielireppu. Pienten kielireppu mahdollistaa lapsen äidinkielen ja suomen kielen taidon arvioinnin varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Lisäksi sitä voi käyttää tuen tarpeen arvioinnissa siirryttäessä esikouluun tai peruskouluun. Kielirepun avulla kielitaitoa sekä sen kehittymistä arvioidaan puheen ymmärtämisen ja puhumisen kautta. (Halme & Vataja 2011, 37.) Pienten kielireppu on jaoteltu kolmeen eri osa-alueeseen, jotka ovat Eväspussi, Seurantalomake ja Kuvajuttu.

Eväspussi on haastattelulomake, jonka avulla voidaan yhteistyössä vanhempien kanssa arvioida lapsen äidinkielen oppimista ja kehittymistä. Vanhemmilta saatu tieto lapsen kielellisestä kehittämisestä, auttaa ajoissa tunnistamaan mahdollisia kielitaitoon liittyviä viivästyksiä tai erityistarpeita. (Halme & Vataja 2011, 41.) Eväspussissa kysytään lapsesta taustatietoja, kuten esimerkiksi missä maassa lapsi on syntynyt sekä sitä, minkä ikäisenä ja mitä kieltä lapsi ensiksi oppi puhumaan. Haastattelussa vanhemmat voivat tuoda esille lapsen mahdolliset kielelliset kehityshaasteet, kuten puheen viivästyksen tai ääntämisen vaikeudet. Eväspussissa kysytään myös, mitä kaikkia kieliä lapsi päiväkotiin tullessaan osaa ja mikä on hänen vahvin kielensä. Haastattelulomakkeessa on myös kysymyksiä lapsen omasta äidinkielen opetuksesta sekä mahdollisista suomenkielisistä vapaa-ajan toimista tai harrastuksista. (Eväspussi.)

Pienten kielirepun yhtenä osa-alueena kielitaidon arvioinnissa on Seurantalomake, jossa käytetään arviointiin taitotasoasteikkoa. Asteikon avulla käyttäjä vertaa arvioitavan henkilön osaamista tasokuvauksiin ja siten määrittelee hänen kielitaitonsa (Lintunen & Veivo 2014, 210). Seurantalomakkeessa arvioidaan puhumista ja kuullun ymmärtämistä ja arvioinnin perusteella lapsen kielitaito voidaan luokitella joko tasolle A1 tai A2. Taitotaso A1 tarkoittaa tasoa, jossa viestintä on suppeaa silloinkin, kun tilanne on tuttu. A1 -taso on jaoteltu erikseen vielä alaluokkiin, joista A 1.1 -tasolla kielitaidon alkeet ovat hallussa, A 1.2 -tasolla alkeistaito on kehittyvä ja A 1.3 -tasolla alkeistaito on jo toimiva. Mikäli lapsi on arvion mukaan tasolla A2, se tarkoittaa että lapsi on kykeneväinen välttämättömään sosiaaliseen kanssakäymiseen ja lyhyeen

kerrontaan. Kielitaso A2 on edelleen jaettu kahteen alatasoon, joista ensimmäinen A 2.1 tarkoittaa sitä, että lapsi hallitsee peruskielitaidon alkeet. Toisella A 2.2 -tasolla peruskielitaito on jo kehittynyt.

Päiväkodin työntekijä täyttää Seurantalomakkeen tekemiensä havaintojen perusteella. Lomakkeessa on avattu aihealueittain teemoja, joiden avulla kielitasoa arvioidaan. Esimerkiksi A1 -tasolla puhutun kielen tason arvioinnissa voi tarkkailla lapsen suomen kielen sanavarastoa, perustarpeiden ilmaisemista ja sitä, miten paljon hän vielä käyttää arjessa omaa äidinkieltään. A1 -tason kuullun ymmärtämisessä tarkastellaan miten paljon lapsi tarvitsee toiminnallista ohjausta sanallisten ohjeiden lisäksi ja sitä, miten hyvin lapsi ymmärtää lyhyitä lauseita tai kuvakirjoihin liittyviä tarinoita. A2 -tasolla lapsen puhutun kielen tasoa arvioidessa tarkastellaan miten hyvin lapsi osaa kuvata omaa arkeaan. Tämä tarkoittaa esimerkiksi kertomista menneistä tapahtumista, osallistumisesta keskusteluihin tai asioiden kertomista yksityiskohtaisesti. A2 -tasolla myös sanavaraston tulee olla laajempi kuin A1 -tasolla. A2 -tasolla edellytetään myös luokittelun ja vertailun taitoa. Jotta lapsi voisi myös kuullun ymmärtämisessä olla A2 -tasolla, hänen tulee ymmärtää usein toistuvia adjektiiveja, monimutkaisempia ohjeita sekä luettuja satuja. Lisäksi hänen on osattava tunnistaa keskusteluiden aiheet sekä leikkien ja pelien idean. Seurantalomakkeessa arvioitujen kohtien vieressä on sarake, johon merkitään päivämäärällä osaako lapsi kyseisen kohdan vai harjoitteleeko hän sitä vielä. (Seurantalomake.)

Pienten kielirepun viimeinen osio on Kuvajuttu, jossa lapsen kielitaidon tasoa arvioidaan kuvan avulla. Kuva on A4-kokoinen ja siinä on useita eri elementtejä. Arviointi tulee suorittaa kaksi kertaa vuodessa. Lapsen kielitaito on A1.1 - 1.2 -tasolla mikäli hän osaa pyydettyä näyttää kuvasta yksittäisiä asioita, kuten esimerkiksi pallon tai vauvan. Hänen on myös osattava vastata yksinkertaisiin kysymyksiin, kuten onko kuvassa puu. Lapsen tulee myös osata pyynnöstä laskea kuvassa näkyvät ilmapallot tai värittää aurinko tietyllä värillä. Vaikeammalla A1.3 -tasolla lapsen on osattava kertoa kuvassa näkyvistä tapahtumista, kuten mitä lapset tekevät hiekkalaatikolla tai minkälainen paita pojalla on. Hänen on myös havainnoitava kuvaa monipuolisemmin ja kerrottava esimerkiksi mitä eläintä kuvassa ei ole tai mitä hassua kuvassa näkyy. (Kuvajuttu.) A2.1 - 2.2 -tasolla lapsen kielitasolta vaaditaan jo paljon. Hänellä on oltava kielitaidon lisäksi myös tietoa arjen ja ympäristön perusasioista.

Hänen on kerrottava sekä kuvasta että asioista, jotka jotenkin liittyvät kuvaan. Esimerkiksi miksi tiellä ei saa leikkiä, samoin on lueteltava erilaisia puulajeja tai kulkuneuvoja. Hänen on myös osattava luokitella värejä ja vaatteita ja tunnistaa kuvassa oleva vuodenaika. Lisäksi hänen on tiedettävä, mitä peliä lapset kuvassa pelaavat, ja näytettävä, kuka kuvan henkilöistä haluaisi olla ja miksi. (Kuvajuttu.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Seuraavassa kappaleessa kuvaamme tutkimusaiheen tarkoitusta ja kerromme, mitkä ovat tämän tutkimuksen tutkimuskysymykset. Kuvaamme lyhyesti tutkimuksessa käytettyjä tutkimusmenetelmiä sekä sitä, millä tavalla olemme keränneet ja analysoineet tutkimuksessa käytettävän aineiston. Lisäksi vielä pohdimme tutkimuksemme eettisyyttä sekä luotettavuutta.

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten vuonna 2012 Kouvolassa käyttöön otettu maahanmuuttajalasten kielitason arviointiin kehitetty Pienten kielireppu on otettu päiväkodeissa vastaan. Tutkimukseen osallistuneet päiväkodit olivat Palokankaan, Killingin, Haanojan, Myllykosken ja Utunmäentien päiväkodit. Opinnäytetyön tilaaja ehdotti kyselyä tehtäväksi edellä mainittuihin päiväkoteihin, koska niissä on keskivertoa enemmän maahanmuuttajia tai kaksikielisiä lapsia, kuin muissa Kouvolan päiväkodeissa. Palokankaan päiväkotona on Mannerheimin Lastensuojeluliiton päiväkotona ja muut ovat Kouvolan kaupungin päiväkoteja. Kussakin päiväkodissa tavoitteenamme oli saada selville vähintään kolmen lastentarhanopettajan käyttökokemukset Pienten kielirepusta.

Tutkimuskysymykset tässä opinnäytetyössä ovat:

1. Onko Pienten kielireppu otettu Kouvolassa aktiiviseen käyttöön?
2. Minkälaisia kokemuksia päiväkodin henkilöstöllä on Pienten kielirepun toimivuudesta?
3. Miten Pienten kielireppuun tutustuneet työntekijät kehittäisivät sitä?

4.2 Aineiston keruu ja analyysimenetelmät

Tutkimusmenetelmänä tämän opinnäytetyön toteuttamisessa olemme pääasiassa käyttäneet kvalitatiivista, eli laadullista tutkimusta. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on kuvata ihmisten omia kokemuksia tutkittavasta aiheesta mahdollisimman todenmukaisesti. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei ole totuuden löytäminen, sillä tutkittavien kokemukset ovat aina omakohtaisia, ja tämän vuoksi niitä voi ymmärtää monella eri tavalla. (Vilka 2009, 97–98.) Laadullisessa tutkimuksessa aineistona käytetään haastattelua, joka voi olla joko kyselylomakkeella tai avoimella haastattelulla toteutettu tiedonkeruumenetelmä (Eskola & Suoranta 2008, 15). Oleellista laadullisessa tutkimuksessa on, että tutkittavien kokemus ja näkökulmat tulevat kuulluksi (Hirsjärvi, Remes, & Sajavaara 2000, 155).

Opinnäytetyössämme on käytössä myös kvantitatiivinen, eli määrällinen tutkimusmenetelmä. Kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän avulla tietoa hankitaan useimmiten kyselylomakkeen muodossa. Tätä kutsutaan myös survey-tutkimukseksi, joka tarkoittaa kyselyn olevan standardisoitu, eli sama asiasisältö kysytään kaikilta kyselyyn osallistuneilta samalla tavalla. (Vilka 2009, 73.) Tässä opinnäytetyössä kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä on käytössä strukturoitujen kysymysten muodossa. Kysymyksissä vastaajat ovat numeraalisesti arvioineet Pienten kielirepun eri osioita asteikolla 1 - 4.

Opinnäytetyön tutkimusaineisto on kerätty kyselylomaketta käyttäen. Jotta saisimme mahdollisimman monta vastaajaa, kävimme henkilökohtaisesti päiväkodeissa viemässä kyselylomakkeet ja kertomassa tutkimuksestamme. Vastaajien kohtaamista kyselylomakkeiden jakamisen tai hakemisen yhteydessä kutsutaan informoiduksi kyselyksi (Vilka 2009, 73). Kyselylomakkeen käyttö sopii hyvin aineiston keräämiseen, kun vastauksia pitää saada suurelta määrältä ihmisiä monesta eri paikoista. Se myös mahdollistaa vastaajien nimettömänä pysymisen. (Vilka 2009, 74.)

Kyselylomakkeen valitseminen opinnäytetyömme aineiston keruuta varten oli mielestämme paras ratkaisu. Tutkimuksemme kohdistui viiteen eri päiväkotiin, jolloin kyselylomake on tarkoituksenmukainen tapa kerätä tietoa. Päiväkodeissa päivät ovat

usein kiireisiä, joten olisi ollut hankalaa sopia yhteistä haastatteluaikaa kaikkien työntekijöiden kanssa. Kyselylomake antoi vastaajille mahdollisuuden miettiä vastauksia rauhassa ja mahdollisesti myös korjailla niitä ennen varsinaista palautusta. Nimettömänä pysyminen antoi vastaajille mahdollisuuden kertoa rehellinen mielipide Pienten kielirepusta ja koimme tämän hyvänä ratkaisuna.

Kyselylomakkeen rakensimme siten, että se antaisi mahdollisimman kattavan ja yksityiskohtaisen kuvauksen käyttäjäkokemuksesta. Kyselylomake oli tyypiltään sekä strukturoitu, että puolistrukturoitu. Strukturoidussa kyselylomakkeessa kysymykset, sekä vastausvaihtoehdot on rakennettu siten, että ne ovat kaikille samat. Puolistrukturoidussa kyselylomakkeessa kysymykset ovat kaikille samat, mutta haastateltava saa itse vapaamuotoisesti kertoa omia ajatuksiaan ja mielipiteitään. (Eskola & Suoranta 2008, 86.) Kyselylomakkeeseen pystyivät vastaamaan myös ne päiväkodin työntekijät, jotka eivät olleet koskaan käyttäneet Pienten kielireppua. Tällä tavoin pystyimme selvittämään, minkä vuoksi he eivät olleet käyttäneet kielireppua tai olivatko he edes koskaan kuulleetkaan siitä.

Päiväkotien palautettua kyselylomakkeet aloitimme vastausten läpikäymisen. Erottelimme vastauksista ensimmäisinä ne vastaajat, jotka joko olivat tai eivät olleet käyttäneet Pienten kielireppua. Tämän jälkeen saimme selkeämmän kuvan siitä, miten alamme aineistoa käsittelemään. Tutkimukseemme saatuja vastauksia kävimme läpi sisällönanalyysejä käyttäen. Sisällönanalyysillä tarkoitetaan tutkimusaineistosta ilmenevien asioiden kuvaamista sanallisesti ja mahdollisimman tarkasti. Aineiston sisältö tulisi tiivistää mahdollisimman hyvin, jotta lukijan olisi helppo saada selkeä kuva saaduista tuloksista. Mitään oleellista informaatiota tutkimustuloksista ei kuitenkaan sisällönanalyysejä käytettäessä saa kadottaa. (Tuomi & Sarajarvi 2009, 107–108.) Sisällönanalyysissä tutkimustuloksia esitellään useimmiten havaintomatriisia käyttäen. Tämä tarkoittaa tulosten asettamista pystysuoriin sarakkeisiin, joihin kirjataan tutkimuksista selvinneet tiedot numeerisin arvoin. (Vilkkä 2009, 139.) Tähän tutkimukseen olemme kuvanneet saatuja tuloksia sisällönanalyysejä käyttäen. Jokaisesta Pienten kielirepun osiosta olemme tehneet erikseen havaintomatriiseja, jotka selkeyttävät tulosten lukemista.

4.3 Aiemmat tutkimukset

Pienten kielirepusta ei ole aiemmin tehty opinnäytetöitä tai muita tutkimuksia. Sen sijaan monikulttuurista varhaiskasvatusta ja kaksikielisyyttä on tutkittu usein. Seuraavassa kuvaamme joitakin tutkimuksia, joita kielen oppimiseen liittyen on tehty.

Löfman on tehnyt opinnäytetyön liittyen alle kolmevuotiaiden maahanmuuttajalasten kielen oppimiseen liikunnan avulla. Opinnäytetyössä korostetaan kasvattajan vastuuta lapsen kielen oppimisesta. Kasvattajalla on oltava taustakäsitys suomen kielen rakenteista, kielitaidon eri osa-alueista sekä siitä, miten kieltä ylipäänsä opitaan. Lisäksi kasvattajan on huolehdittava siitä että lapsi oppii kaikkia kielen osa-alueita tasapuolisesti. Opinnäytetyössä kerrotaan liikunnalla olevan positiivinen vaikutus kielen kehittymisen kannalta. Löfman oli tehnyt päiväkodissa omassa lapsiryhmässään liikunnallisia harjoituksia, joiden aikana hän oli havainnoinut lasten maahanmuuttajalasten oppimista. Esimerkiksi "ylös"- ja "alas"-sanoihin yhdistetty liike helpotti lapsia muistamaan sanojen merkityksen. Opinnäytetyön tuloksena Löfman on laatinut teoriapohjaan perustuvia leikkejä, jotka kehittävät maahanmuuttajalapsen kielitaitoa. (Löfman, 2013, 18, 25, 37.)

Jaakkola on tutkinut sadutuksen merkitystä maahanmuuttajalapsen kielen oppimisessa. Sadutuksessa aikuinen pyytää lasta kertomaan sadun, jonka hän sitten sanatarkasti kirjaa ylös. Kun satu on kerrottu, aikuinen lukee sadun lapselle, minkä jälkeen siihen tehdään vielä muutoksia, mikäli lapsi niin haluaa. Tutkimukseen osallistui neljä 5-vuotiasta maahanmuuttajalasta, jotka osasivat jo jonkin verran suomea. Tutkimuksen pohjaksi kertyi satuja yhteensä 35 kappaletta. Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena ja siinä verrattiin lasten kertomia satuja keskenään. Tutkimuksen aikana lasten kielitaidossa ei tapahtunut varsinaista kehittymistä, mutta sadutus kuitenkin koettiin tärkeänä elementtinä lapsen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittäjänä. Lisäksi sadutusta voidaan hyvin käyttää lapsen kielitaidon arvioinnissa ja kehittämisessä. (Jaakkola 2009, 12, 13, 32, 55, 58.)

Erilaisten tutkimusten lisäksi suomessa on toteutettu useina vuosina myös erilaisia hankkeita, jotka käsittelevät monikulttuurisuutta varhaiskasvatuksessa. Tällaisia

hankkeita ovat olleet esimerkiksi Monikulttuuriset lapset ja aikuiset päiväkodeissa (MUCCA) - tutkimus- ja kehittämishanke vuosina 2008 - 2010, MONIKKO-monikulttuurisen kasvatustyön, kotoutumisen ja opetuksen kehittämisen -hanke 1.10.2010 - 30.6.2012, sekä Moniku- sosiaalisen vahvistaminen pääkaupunkiseudun varhaiskasvatuksessa -hanke vuosina 2005 - 2007.

4.4 Opinnäytetyöprosessi

Opinnäytetyömme prosessi lähti liikkeelle loppuvuodesta 2013, kun saimme aiheen Kouvolan varhaiskasvatuksen palveluvastaavalta. Aiheen valintaan vaikutti vahvasti kiinnostus maahanmuuttajuutta sekä varhaiskasvatusta kohtaan. Innostusta opinnäytetyön tekemiseen lisäsi myös se, että tutkimus oli työelämätaholta toivottu ja siten todennäköisesti myös hyödyllinen. Aiheen lisäksi myös aiheen rajaus tuli vahvasti opinnäytetyön tilaajalta.

Opinnäytetyön aihe vahvistettiin vuoden 2014 alussa. Molempien viimein saatua tutkimusluvut, aloimme suunnitella kyselylomakkeen sisältöä, sekä vierailua päiväkodeihin, joihin tutkimuksen tekisimme. Kyselylomake valmistui aikataulussa, jonka jälkeen lähetimme sen aiheen tilaajalle, jotta hän voisi vielä varmistaa sen tarkoituksenmukaisuuden. Samalla hän sai kommentoida, ovatko kaikki tarvittavat osa-alueet varmasti otettu huomioon.

Saatuamme hyväksynnän kyselylomakkeelle, sovimme vierailut päiväkodeihin helmikuussa 2014. Kaikki vierailut tehtiin kahden viikon sisällä, jolloin veimme henkilökohtaisesti kyselylomakkeet päiväkodeihin ja kerroimme opinnäytetyöstämme. Sovimme vastausajaksi kolme viikkoa, jonka jälkeen kävimme hakemassa täytetyt kyselylomakkeet päiväkodeilta. Vastauksia odotellessamme kirjoitimme osan opinnäytetyön teoriasta.

Vastaukset saatuamme kävimme ne läpi ja kirjasimme tulokset ylös jakaen ne ensin aihepiireittäin. Puolistrukturoitujen kysymysten vastauksissa oli paljon vastaajien omia näkemyksiä ja mielipiteitä Pienten kielirepusta ja nostimme niistä kuvaavimmat kommentit osaksi tutkimustamme. Laskimme vastauksista kaikki ne kohdat, joita voidaan käyttää määrällisessä tutkimuksessa. Teimme diagrammit kaikista niistä

vastauksista, jotka visuaalisessa muodossa selkeyttäisivät tutkimustuloksen lukemista. Tutkimusaineiston analysoinnin jälkeen kirjasimme vastauksista ilmenneet kehitysideat osaksi tutkimustamme.

4.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa luotettavaa tietoa, joka on samalla tutkimuseettisesti hyväksyttyä. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan mukaan hyvän tieteellisen käytännön lähtökohtia ovat esimerkiksi tutkimusluvan hankinta, lähdeviitteiden asianmukainen merkintä sekä tutkimustulosten tarkka ja rehellinen esittäminen (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6). Tutkimuksen tekijöiden tarkoituksena on esittää saadut tulokset mahdollisimman yksityiskohtaisesti, jotta lukijalla on riittävästi tietoa tutkimuksen arvioimista varten (Tuomi & Sarajärvi 2009, 141). Helsingin yliopiston kaupunkisosiologian professori Matti Kortteinen on kuitenkin tuonut esiin kvalitatiivisen tutkimuksen eettisyyteen liittyvän ongelman, joka käsittelee tutkijan ja tutkimuksen kohteen välistä suhdetta. Miten voidaan olla varmoja, onko tutkija ymmärtänyt tutkimansa kohteen oikein? Ongelma voi syntyä, jos tutkija sortuu pelkästään aineistonsa esittämiseen eikä niinkään tutkimiseen. (Kortteinen 2005, 28.) Tätä opinnäytetyötä tehdessämme olemme ottaneet huomioon edellä mainitut asiat, jotta tutkimuksestamme tulisi mahdollisimman luotettava ja tutkimuseettisesti hyväksyttävä kokonaisuus.

Ennen kuin aloitimme kyselyt, olimme hankkineet opinnäytetyötämme varten tutkimusluvan. Teimme käyttäjäkyselyn Pienten kielirepun käytöstä sekä käytettävyydestä viidessä eri päiväkodissa Kouvolan alueella. Toisaalta tämä määrä oli riittävä, sillä päiväkodit olivat luonteeltaan ja asiakaskunnaltaan hyvin erilaisia, mutta siihen sisältyi kuitenkin riskejä. Omien kokemustemme mukaan olisi voinut olla mahdollista, ettei kielireppua oltaisi otettu käyttöön kaikissa valituissa päiväkodeissa. Näin ollen olisi ollut mahdotonta tutkia kielirepun käyttökokemuksia, jos sellaisia ei olisi lainkaan ollut. Koska kyselymme rajoittui vain viiteen eri päiväkotiin, halusimme kuulla kehitysideoita ja mielipiteitä myös niiltä työntekijöiltä, jotka eivät olleet käyttäneet Pienten kielireppua. Halusimme lisäksi saada tietoomme sen, mitkä tekijät olivat vaikuttaneet siihen, etteivät he olleet sitä käyttäneet.

Veimme kyselyt päiväkoteihin henkilökohtaisesti, jotta henkilökunta voisi heti kysyä heitä askarruttavia asioita. Näin teimme itsemme heille näkyviksi ja helpommin lähestyttäviksi. Kerroimme päiväkodeissa viimeisen vastauspäivän ja sen, koska tulemme hakemaan valmiit vastaukset. Uskoimme myös, että henkilökohtainen kontakti ja vastausten hakeminen lisäsivät kiinnostusta tutkimustamme kohtaan ja näin saimme enemmän vastaajia kyselyymme. Olimme kuitenkin varautuneet myös siihen, ettei kaikissa päiväkodeissa ole mahdollisuutta tavata kaikkia työntekijöitä, joten kirjoitimme lyhyen saatetekstin kyselylomakkeen alkuun. Saatetekstissä painotimme, että kysely tehdään nimettömänä. Koska kyselylomake täytettiin nimettömänä, oletimme sen lisäävän rehellisten mielipiteiden ilmaisua. Kerroimme, että kyselyn avulla vastaajilla on mahdollisuus vaikuttaa heidän omassa työssä käyttämäänsä työvälineeseen, ja toivomme, että saatujen vastauksien perusteella jotain parannusehdotuksia pystytään toteuttamaan. Mikäli saamamme täytetyt kyselylomakkeet eivät olisi antaneet tarpeeksi sellaista tietoa, jota olisimme voineet analysoida, olisimme mahdollisesti järjestäneet valituissa päiväkodeissa ryhmähaastatteluja.

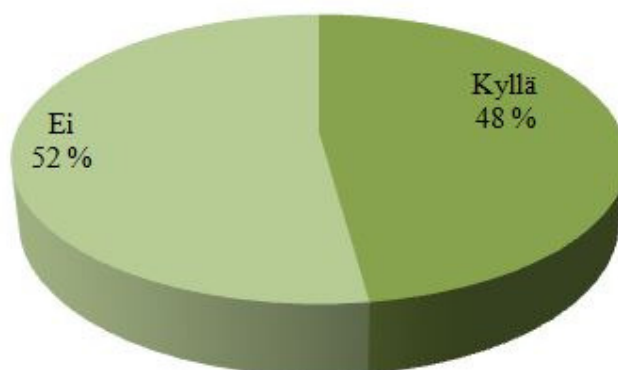
Raportoimme saamamme vastaukset mahdollisimman tarkasti ja yksityiskohtaisesti tähän opinnäytetyöhön, jotta tutkimuksemme olisi luotettava. Luotettavuutta lisäsimme myös sillä, että noudatimme hyviä tutkimuskäytäntöjä käyttämällä vain luotettavia lähteitä sekä merkitsemällä ne asianmukaisesti. Laajan teoriapohjan avulla pystyimme analysoimaan saatuja vastauksia ja pohtimaan kehitysideoita.

Halusimme asettaa arviointiasteikoksi 1 - 4, jotta vastauksista karsiutuisi pois "en osaa sanoa" -kohdat. Uskomme, että jos arviointiasteikko olisi ollut 1 - 5, olisimme saaneet paljon vastauksia, joissa käytettävyys arvioidaan kolmoseksi. Nyt vastaajat oli pakotettu arvioimaan Pienten kielirepun eri osa-alueet, joko keskivertoa paremmaksi tai huonommaksi. Tosin siitä huolimatta osa vastaajista oli lisännyt kysymyslomakkeisiin omia vastausvaihtoehtoja. Esimerkiksi jos pyydettiin arvioimaan käytettävyyttä asteikolla 1 - 4, oli yhdessä lomakkeessa merkitty asteikkoon vastaukseksi 2,5, vaikka se ei ollut vaihtoehtona. Tämän huomioimme pyöristämällä vastauksen kolmoseksi. Toinen esimerkki vastaavasta tapauksesta oli, kun vastaaja oli lisännyt "kyllä"- ja "ei"- vaihtoehtojen lisäksi "en osaa sanoa" -vaihtoehdon. Tämän jätimme kokonaan huomiotta, kun kävimme vastauksia läpi.

Opinnäytetyön osatavoitteena oli selvittää, miten aktiivisesti Pienten kielireppu on otettu Kouvolassa käyttöön. Siihen nähden kyselyn tekeminen ainoastaan viiteen eri päiväkotiin on turhan vähän. Vaikka kyselyyn valitut päiväkodit ovat tilaajan antaman tiedon perusteella sellaisia, joissa on enemmän maahanmuuttajalapsia kuin muissa päiväkodeissa, saattaa muissakin Kouvolan päiväkodeissa olla työntekijöitä, jotka ovat käyttäneet Pienten kielireppua.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Teimme kyselyn viiteen eri päiväkotiin ja vastauksia saimme yhteensä 23. Vastaajista 11 oli käyttänyt Pienten kielireppua työvälineenä. Loput 12 eivät olleet käyttäneet Pienten kielireppua, eikä kolme heistä edes tiennyt mikä kielireppu on. (Kuva 1.)

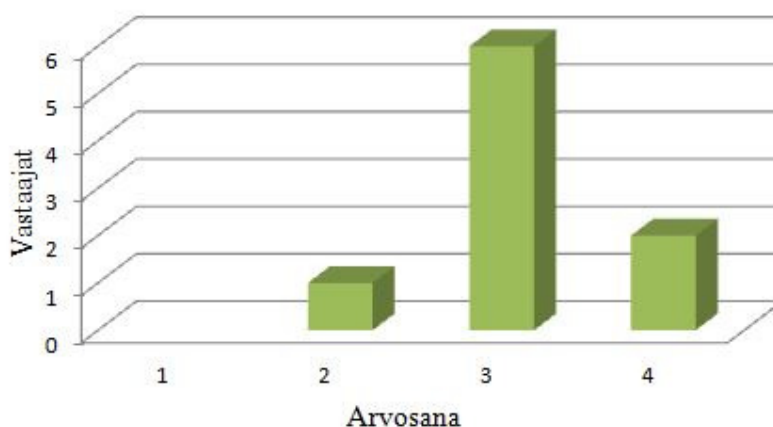
Kuva1. Pienten kielirepun käyttäjät kyselyyn vastanneista

Rakensimme kysymyslomakkeen siten, että se sisältää sekä strukturoituja että puolistrukturoituja kysymyksiä. Koska kielireppua on mahdollista käyttää osa-alueittain, olimme jakaneet kysymyslomakkeen siten, että Eväspussille, Seurantalomakkeelle ja Kuvajutulle on omat kysymyksensä. Pyysimme vastaajia arvioimaan Eväspussin, Seurantalomakkeen ja Kuvajutun käytettävyyttä asteikolla 1 - 4, jossa yksi vastaa huonoa ja neljä erinomaista. Määrittelimme arviointiasteikon 1 - 4 jotta vastaajien on arvioitava Pienten kielirepun eri osa-alueet joko keskivertoa paremmaksi, tai huonommaksi. Puolistrukturoiduilla kysymyksillä vastaaja sai kertoa,

minkä ikäisten lasten kanssa kielireppua on käytetty ja kuinka monta kertaa. Lisäksi kysyimme, mitä hyvää ja mitä kehitettävää kussakin kielirepun osa-alueessa on.

5.1 Eväspussi

Vastaajat, jotka olivat käyttäneet Pienten kielireppua, arvioivat Eväspussin käytettävyyden keskiarvoksi 3,1 (kuva 2). Keskiarvo laskettiin yhdeksän annetun vastauksen perusteella. Vastaajat olivat käyttäneet kielirepun Eväspussi-osuutta 3 - 7-vuotiaiden lasten kanssa. Käyttökertoja vastaajilla oli yhdestä kymmeneen.

Kuva 2. Eväspussin arviointi asteikolla 1 - 4

Kysymyslomakkeessa kysyttiin, mitä hyvää vastaajat kokevat Eväspussissa olevan. Monet vastaajista kertoivat sen antavan ajantasaista tietoa lapsen kielitaidosta juuri sillä hetkellä. Eväspussin kysymykset olivat vastaajien mielestä hyviä, sillä niiden avulla sai tietoa lapsen kielitaustasta sekä kielen kehityksestä. Yksi vastaajista kertoi saaneensa Eväspussin avulla tietoa lapsen vaiheista ennen tämän Suomeen muuttoa.

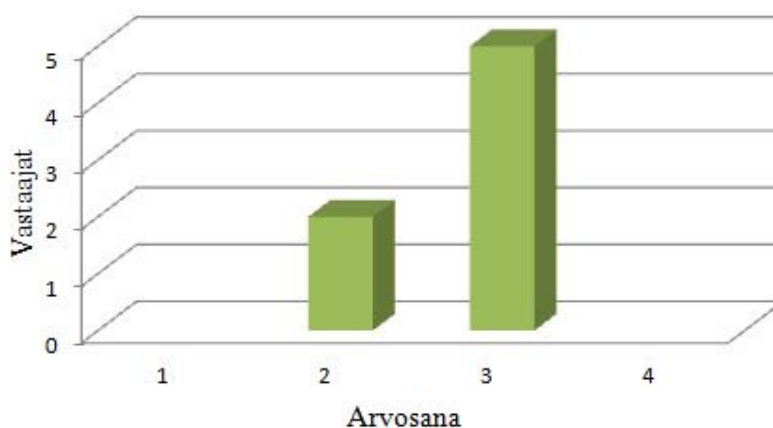
Kehittämisehdotuksia Eväspussille tuli vastaajilta muutamia. Kysymysten sisältöihin toivottiin enemmän informaatiota esimerkiksi havainnollistamalla kielen käyttöä, sen rakennetta ja sujuvuutta. Osa vastaajista koki, että Eväspussin kysymykset voisivat olla vielä entistäkin kattavampia. Vastauksista kävi ilmi myös huoli siitä, ymmärtävätkö perheet aina, minkä vuoksi Pienten kielireppua ja Eväspussia täytetään:

“Osalla asiakkaista väärinymmärryksen vaara, tärkeää selittää miksi eväspussia täytetään. Jos koko perheeltä puuttuu suomenkieli, kohdat 1-5 ajankohtaisia. Jos perheessä jo käytetään suomenkieltä 1-8 kohdat ok.”

“Koska 3-5v. lapsi on vielä varhaisessa kielenoppimisvaiheessa, olisi hyvä kysyä vanhempien avulla sitä, miten vahva tai millä tasolla lapsen äidinkieli/vahvin käyttämä kieli on”

5.2 Seurantalomake

Kahdeksan vastaaja oli käyttänyt Seurantalomaketta työssään. Heistä seitsemän antoi Seurantalomakkeen käytettävyydelle arvosanaksi 2,7 (kuva 3). Yksi käyttäjästä ei antanut käytettävyydelle arvosanaa ollenkaan. Vastaajat olivat käyttäneet Seurantalomaketta 3 - 7-vuotiaiden lasten kanssa. Käyttökerrat Seurantalomakkeelle vaihtelivat yhdestä kymmeneen.

Kuva 3. Seurantalomakkeen arviointi asteikolla 1 - 4

Vastaajat kertoivat Seurantalomakkeen olevan hyvä tapa dokumentoida lapsen kielen kehitystä päivähoidon aikana. Seurantalomakkeessa oli vastaajien mukaan kattavia kysymyksiä sekä hyviä esimerkkejä. Selkeät kielen osaamisen tason kuvaukset olivat myös vastaajien mieleen.

Vastaajat antoivat Seurantalomakkeelle kuitenkin myös kehitysideoita. Useissa vastauksissa tuli ilmi ajanpuute, joka estää Seurantalomakkeen ajantasaisen täyttämisen, mitä kielitaidon kehittymisen seuraaminen vaatisi. Vastaajat toivoivat, että Seurantalomakkeen osioita avattaisiin enemmän harjoitteiden muotoon, jolloin niiden testaaminen lapsella olisi selkeämpää. Tämä lisäisi koko Seurantalomakkeen luotettavuutta. Osa vastaajista koki Seurantalomakkeen arvioinnin olevan tulkinnanvaraista ja epäselvää:

“Arviointi melko subjektiivista, eri arvioija voi ymmärtää arvioitavan asian eri tavalla.”

“Joissakin kohdissa on vaikea hahmottaa, mille tasolle lapsen kielitaito tulisi määrittää.”

“On hyvä väline systemaattiseen seurantaan, kun vain ehtisi täyttää.”

Moni vastaaja koki Seurantalomakkeessa olevan merkintätavan lapsen kielitasosta epäselväksi. Yhdessä vastauksessa ehdotettiin, että kielitasoa olisi helpompi merkitä kuvaavien adjektiivien kautta. Kritiikkiä Seurantalomake sai erityisesti ulkoasustaan sekä käytettävyydestään:

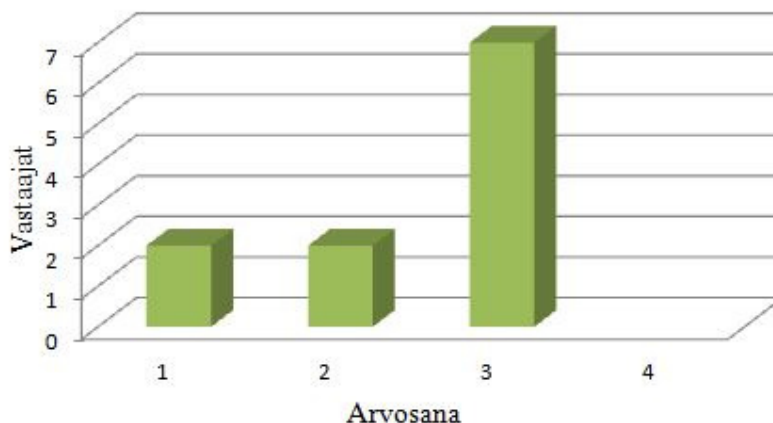
“Tiivis ja ulkoasu hankala. Lomake vaakasuunnasta pystyyn, helpompi lukea ja käyttää myös kansiossa.”

“Tulostettuna lomakkeen teksti on hyvin pientä ja lomakkeen kentät kapeita. Lisäksi lomakkeesta tulostuu paljon tyhjiä sivuja.”

5.3 Kuvajuttu

Kaikki 11 vastaajaa, jotka olivat käyttäneet kielireppua, olivat käyttäneet myös Kuvajuttua. Vastaajat antoivat Kuvajutulle arvosanaksi 2,5 (kuva 4). Vastaajat olivat käyttäneet Kuvajuttua 3 - 7-vuotiaiden lasten kanssa. Käyttökerrat Kuvajutulle vaihtelivat yhdestä kymmeneen kertaan.

Kuva 4. Kuvajutun arviointi asteikolla 1 - 4

Vastaajat kertoivat Kuvajutussa olevan hyvää sen monipuolisuus sekä visuaalisuus. Sen kerrottiin auttavan lapsen sanavaraston kartoittamisessa sekä ohjeiden ymmärtämisessä. Vastaajien mukaan lasten on helppo kiinnostua Kuvajutusta juuri visuaalisuutensa vuoksi. Lapsen mielenkiinto tehtävän tekemiseen pysyy paremmin yllä kuvan, kuin suullisen testin avulla. Hyväksi koettiin myös sen erilaisuus muihin Kielirepun osioihin verrattuna:

“Kysymykset ja varsinkin saadut vastaukset antavat hyvän kuvan lapsen kielitaidosta ja tasosta sekä sanavarastosta.”

“Hyvä on, mutta lapselle työläs. Hyvä jakaa osiin jotta ei väsy.”

“Kuvassa on paljon erilaisia tapahtumia, paljon keskusteltavaa.”

Siitä huolimatta että Kuvajuttu sai positiivista palautetta, vastaajilla oli myös useita kehitysideoita. Lähes kaikki vastaajat pitivät kuvaa epäselvänä, huonosti piirrettynä sekä kuvassa tapahtuvia asioita tulkinnanvaraisina. Kritiikkiä tuli myös mustavalkoisesta kuvasta, ja vastaajista moni toivoikin värikästä kuvaa mustavalkoisen sijasta:

“Kammottavan sekava kuva.”

“Kuva on minusta epäselvä tai hahmot epäselvästi piirrettyjä. Myös tavaraa on liian paljon. “

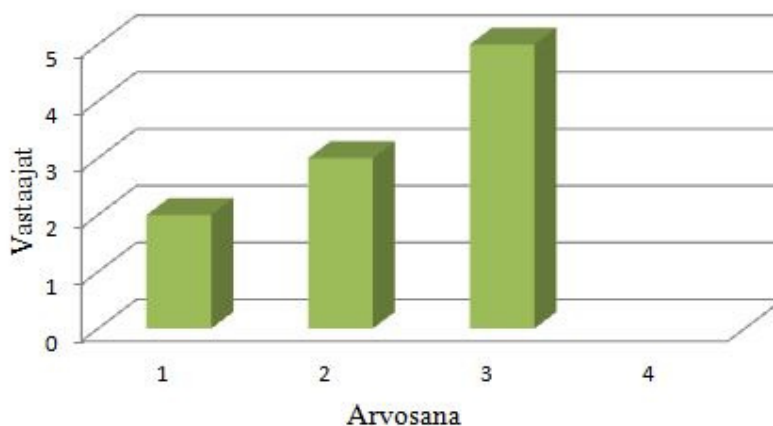
“Kuva on todella huono. Rumasti piirretty, sekava, vaikeasti hahmotettava. Kuva uudelleen tehtäväksi, niin parempi on!”

Lisäksi vastaajat nostivat Kuvajutun käytössä esiin ongelman, joka esiintyy silloin, jos lapsi puhuu vain muutamia sanoja tai ei ollenkaan suomea. Tällaisissa tapauksissa lapsen kanssa on hyvin vaikeaa tai mahdotonta toteuttaa kielitaidon arviointia Kuvajutun avulla:

“Koska ryhmässäni on lapsia, jotka eivät puhu suomeksi yhtään sanaa, on tämä kokonaisuus ollut mahdoton toteuttaa.”

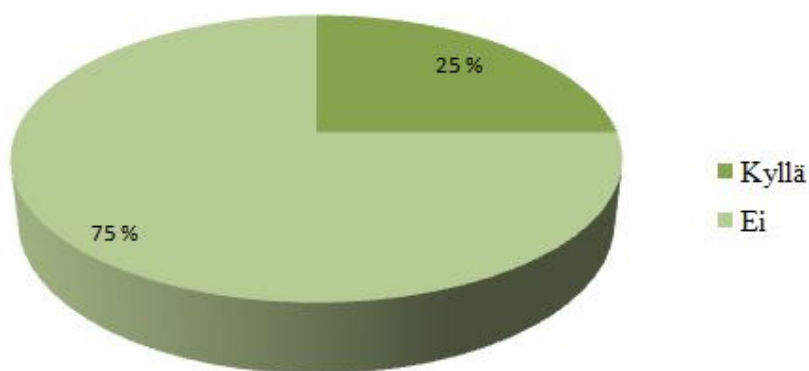
5.4 Pienten kielireppu kokonaisuutena

Kielirepun eri osioiden arvioimisen jälkeen, vastaajat saivat antaa kokonaisarvionsa Pienten kielirepun käytettävyydestä. Vastaajat antoivat kielirepun käytettävyydelle keskiarvosanaksi 2,3 (kuva 5). Kysyimme heiltä, ovatko he saaneet mielestään tarpeeksi ohjeistusta kielirepun käyttöön, onko kielirepussa itsessään tarpeeksi ohjeita, onko kielireppu riittävä työväline lapsen kielitason arviointiin ja millaisena vastaajat kokevat kielirepun ulkoasun asteikolla 1 - 4.

Kuva 5. Pienten kielirepun kokonaisarvosana asteikolla 1 - 4

Kysyttäessä, onko vastaajien mielestä Pienten kielireppu riittävä työväline lasten kielitaidon arviointiin, suurin osa vastasi kieltävästi. Samassa yhteydessä vastaajilla oli mahdollisuus kertoa, mikä heidän mielestään parantaisi arvioinnin tekemistä. Yksi vastaajista oli sitä mieltä, ettei pelkän kielirepun avulla pystytä arvioimaan lapsen kielitaitoa, vaan arvioinnissa mukana pitäisi aina hyödyntää normaalia arkihavainnointia. Vastauksissa ilmeni myös se, että osa vastaajista kokee Kettu-testin olevan mieluisampi työväline kuin Pienten kielireppu.

Kuva 6. Kielirepun riittävyys lasten kielitaidon arvioinnissa yhdentoista vastaajan mukaan

Kyselylomakkeessa kysimme, olivatko vastaajat mielestään saaneet tarpeeksi ohjeistusta Pienten kielirepun käyttöön. Vastaajia oli 11, joista kolme koki saaneensa tarpeeksi ohjeistusta ja seitsemän ei. Yksi jätti vastaamatta. Ne vastaajat, jotka olivat saaneet mielestään tarpeeksi ohjeistusta, olivat osallistuneet Pienten kielirepusta järjestettyyn koulutukseen. Liian vähän ohjeistusta saaneet vastaajat olivat itsenäisesti tutustuneet kielirepun materiaaliin, tai kyselleet kollegoiltaan ohjeita sen käyttöön.

Kysimme, onko vastaajien mielestä Pienten kielirepussa itsessään tarpeeksi ohjeista sen käyttöä varten. Neljä vastaajaa koki ohjeistusta olevan tarpeeksi, toiset neljä taas ei koe ohjeistuksen olevan riittävää. Kolme vastaajaa ohitti tämän kysymyksen. Moni vastaaja koki, ettei Pienten kielirepussa itsessään ole tarpeeksi ohjeistusta sen käyttöön sellaisissa tilanteissa, joissa käyttäjän ei ole ollut mahdollista osallistua aiheesta pidettyyn koulutukseen.

Avoimissa kysymyksissä vastaajilla oli mahdollisuus kertoa, millaista lisäohjeistusta he Pienten kielireppuun kaipaisivat. Kirjaamisenetelmiin toivottiin ohjeistusta, siitä miten huomiot tulisi kirjata oikeaoppisesti. Ohjeita toivottiin myös siihen, mille tasolle lapsen kielitaito tulisi määrittää testin perusteella. Yhdessä vastauksessa toivottiin ohjeistusta aikataululle, miten kielireppua tulisi lukuvuoden mittaan toteuttaa ja miten osioita jaksottaa.

5.5 Kehitystarpeet ja toiveet

Kyselylomakkeista kävi ilmi, että usean vastaajan mielestä Pienten kielirepussa on vielä paljon kehitettävää, jotta se olisi toimiva työväline varhaiskasvatuksessa. Suurimmat kehitystarpeet vastaajien mielestä olivat kielirepun ulkoasussa sekä ohjeistuksessa. Lisäksi moni toivoi kielirepun yhteyteen selkeitä käyttöohjeita, jotka löytyisivät myös internetistä.

Vastaajat toivoivat, että Pienten kielirepussa otettaisiin paremmin huomioon lapsen ikätaso. Kysymykset ovat kaikille samat, vaikka tutkimuksessa selvisi Pienten kielireppua käytettävän 3 - 7-vuotiaiden lasten kanssa. Ei voida kuitenkaan olettaa, että 3-vuotias ja 7-vuotias lapsi vastaisivat kysymyksiin samalla tavalla:

“Keskustelutaidot eivät ole kovin kehittyneet 3 - 4-vuotiaalla, siksi vastaukset voivat olla asian vierestä.”

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITYSEHDOTELMA

Teetimme kyselyn niihin Kouvolan päiväkodeihin, joissa todennäköisimmin on hoidossa maahanmuuttajalapsia. Siitä huolimatta kyselyyn vastanneista vain alle puolet oli käyttänyt Pienten kielireppua työssään. Tästä päätellen Pienten kielireppu ei ole erityisen aktiivisessa käytössä ainakaan niissä viidessä eri päiväkodissa, joihin tutkimus tehtiin. Syynä siihen voi olla se, etteivät työntekijät tutkimuksemme mukaan ole saaneet tarpeeksi ohjeistusta sen käyttöä varten. Lisäksi vähäiseen käyttöön saattaa vaikuttaa työntekijöiden vaihtuvuus ja resurssien riittämättömyys. Monissa vastauksissa tuli ilmi myös se, ettei päiväkodin lapsiryhmissä ole maahanmuuttajalapsia, joten kielirepun käyttö on syystäkin jäänyt pois. Pienten

kielireppu on Kouvolassa ollut käytössä vasta hyvin lyhyen aikaa, joten se ei todennäköisesti ole vielä ehtinyt vakiintunut päiväkodin käytäntöön. Vastauksissa kävi ilmi, että osa vastaajista käyttää kielirepun sijasta mieluummin Kettu-testiä, joka on ollut varhaiskasvatuksen työvälineistössä kauemmin. Jos sama tutkimus Pienten kielirepun käytöstä tehtäisi esimerkiksi viiden vuoden kuluttua uudelleen, tilanne saattaisi olla toinen, mikäli tutkimuksessamme ehdotetut kehitysideoita on ensin toteutettu. Pienten kielirepun käyttöastetta hyvin todennäköisesti lisäisi myös se, jos maahanmuuttajien määrä Kouvolassa kasvaa jatkossakin samaa tahtia kuin tähän asti (ks. luku 1).

Ennakkooavistuksenamme oli, ettei kielireppu ole Kouvolassa kovin aktiivisessa käytössä. Tästä syystä emme rajanneetkaan tutkimusta pelkästään lastentarhanopettajien tehtäväksi, vaikka näin aluksi suunnittelimme. Jotta saisimme mahdollisimman paljon ammattilaisten kommentteja opinnäytetyömme tueksi, halusimme antaa kaikille päiväkodin työntekijöille mahdollisuuden arvioida käytettävyyttä. Rakensimme kysymyslomakkeen siten, että vastaaminen on mahdollista, vaikkei olisi kielireppua käyttänytkään. Lopputuloksen kannalta oli hyvä, että laajensimme kyselyn kohderyhmää myös niihin työntekijöihin jotka eivät ole käyttäneet kielireppua, sillä heiltä tuli paljon hyviä ideoita kielirepun kehittämiseksi.

Vastaajista 75 % oli sitä mieltä, ettei Pienten kielireppu ole riittävä työväline lapsen kielitason arviointiin. Arviointiasteikolla 1 - 4, vastaajat antoivat kielirepun käytettävyydelle keskiarvoksi 2,3, joka on arviointiasteikon huonommalla puolella. Kun lasketaan yhteen Eväspussille, Seurantalomakkeelle, Kuvajutulle ja Pienten kielirepulle kokonaisuutena annetut pisteet, tulee kokonaisarvosanaksi 2,6 asteikolla 1 - 4, joka on keskiarvoa parempi. Siitä huolimatta vastaajien mielestä kielirepussa on paljon kehitettävää.

Pienten kielirepun osa-alueista Kuvajuttu sai selkeästi huonoimman arvosanan. Tähän vaikutti monien vastaajien kohdalla heidän mielestään epäselvä ja tulkinnanvarainen kuva, johon kaivattiin muutosta. Useat vastaajat moittivat tapaa, jolla kuva on piirretty, samoin moitittiin sen värittömyyttä. Toisaalta yksi vastaaja näki positiivisena mustavalkoisuuden, sillä se antaa lapselle mahdollisuuden värittää kuvaa samalla, kun kielitason arviointia tehdään. Tutkimuksesta selvisi myös se, että kielirepun käyttö

koettiin haastavana muun muassa selkeiden käyttöohjeiden puuttumisen sekä päiväkotien rajallisen ajankäytön vuoksi. Lisäksi Pienten kielirepun sekava ulkoasu ja täyttämiseen liittyvät käytännön ongelmat, kuten liian ahtaat täyttöruudut vaikeuttavat sen käyttöä. Yksi vastaajista oli kiinnittänyt huomiota siihen, ettei Pienten kielirepussa kysytä lainkaan sitä, millä tasolla lapsen oma äidinkieli on. Lapsen oman äidinkielen osaaminen on kuitenkin olennainen asia silloin kun lapsi ryhtyy opettelemaan uutta kieltä. (ks. luku 2).

Pienten kielirepun kehittämiseksi vastaajilla oli useita eri ideoita. Useimmiten vastaajat mainitsivat suureksi ongelmaksi sen, ettei kielirepun käyttöön ole ollut kattavaa koulutusta. Käyttöä helpottaisi huomattavasti myös se, jos Pienten kielireppuun olisi saatavilla kirjallinen ohjeistus joko liitteenä kielirepun yhteydessä tai internetissä. Kielirepun visuaalinen ilme kaipasi myös useimpien vastaajien mielestä kohennusta. Vastauksissa kaivattiin erityisesti Kuvajuttuun selkeämpää kuvaa, jotta kuvassa tapahtuvat asiat eivät olisi liian tulkinnanvaraisia. Vastaajien mielestä Seurantalomakkeessa käytettävyyttä lisäisivät myös leveämmät täyttöruudut.

Kyselylomakkeista ilmenneiden kehitysehdotusten lisäksi olemme huomanneet joitakin kehitysideoita kirjoittamamme teoriaosuuden pohjalta. Pienten kielireppu on tehty Espoossa, mikä ilmenee myös joissain Pienten kielirepun osa-alueissa, sillä esimerkiksi Seurantalomakkeessa on mainittu Leppävaara ja Sello. Mietimme, lisäisikö kielirepun käyttömukavuutta se, että Kouvolan versiossa puhuttaisiin Leppävaaran ja Sellon sijaan esimerkiksi Kuusankoskesta ja Veturista, sillä ne saattaisivat olla paikkakunnalla asuville lapsille tutumpia.

Kielirepussa itsessään ei ole selkeää ohjeistusta siitä, minkä ikäisten lasten kanssa se on suunniteltu käytettäväksi. Olisi kuitenkin hyvä selventää käyttäjille sitä, minkä ikäisille lapsille Pienten kielireppu on tarkoitettu, sillä saamistamme vastauksista kävi ilmi, että Kouvolassa Pienten kielireppua käytetään 3 - 7-vuotiaiden lasten kanssa. Ikähaarukka on suuri siihen nähden että 3-vuotiaan ja 7-vuotiaan lapsen kielelliset taidot ovat verraten erilaiset. Pienten kielirepun tehtävät ovat kuitenkin samat jokaiselle lapselle, vaikka ikä olisikin eri. Olisi hyvä, jos ikäsuositus lisättäisiin kielirepun yhteyteen, tai vaihtoehtoisesti eri-ikäisille lapsille olisi erilaiset tehtävät,

sillä kielirepun arviointiosiot sisältävät kohtia, joihin kolmevuotias ei vielä välttämättä osaa vastata, vaikka kielitaito olisikin ikätasoon nähden hyvä. Esimerkiksi Seurantalomakkeessa A2.2 -tasolla edellytetään että lapsi osaa käyttää vertailumuotoja ja kykenee osallistumaan keskusteluun. Vastaavalla tasolla Kuvajutussa lapsen tulee osata kertoa tarinoita sekä tunnistaa vuodenaikoja. Kaiken kaikkiaan kolmevuotiaan kielellinen osaaminen on vielä melko alkeellisella tasolla, esimerkiksi verrattuna 4-vuotiaaseen (ks. luku 3).

Tutkimuksen taustateoriaa lukiessamme meille heräsi ajatus myös siitä, että Pienten kielireppua voitaisiin käyttää myös lapsen oman äidinkielen tason arviointiin (ks. luku 3). Esimerkiksi, jos lapsen oma äidinkieli ei vielä ole tasolla A 1.3., ei voida olettaa että se olisi sitä myöskään suomen kielellä. Samalla sekä vanhemmat että varhaiskasvattaja saisivat arvokasta tietoa siitä, miten lapsi on kielellisesti kehittynyt.

7 LOPUKSI

Mielestämme opinnäytetyön lopputulos on kaiken kaikkiaan hyvä, vaikka aluksi epäilimme saammeko tarpeeksi vastauksia tai jos saamme, niin ovatko ne sellaisia, jotka ovat tutkimuksen kannalta hyödyllisiä. Lisäksi olemme tyytyväisiä siihen, ettei tutkimuksemme ollut turha. Sen osoittavat useat kehittämisideat, jotka tutkimuksemme myötä tulivat esille. Olemme myös huojentuneita siitä, että saimme opinnäytetyön tehtyä tiukasta aikataulusta huolimatta. Tosin tekemämme tutkimussuunnitelman mukaan tarkoituksena oli saada opinnäytetyö valmiiksi puoli vuotta aiemmin, mutta se oli liian optimistista siihen nähden miten työläs ja aikaa vievää tutkimuksen tekeminen on ollut. Tavoitteenamme oli saada jokaisesta päiväkodista vastauksia vähintään kolme. Pääsimme tutkimuksessa asettamiimme tavoitteisiin, sillä saimme keskimäärin 4,6 vastausta päiväkotia kohden.

Siitä huolimatta, että olemme tyytyväisiä opinnäytetyöhömmä, tekisimme joitain asioita toisin. Saadaksemme kokonaisvaltaisen kuvan siitä, kuinka aktiivisessa käytössä Pienten kielireppu on, laatisimme laajemman kyselyn kaikkiin Kouvolan päiväkoteihin. Lisäksi pyytäisimme vastaajia määrittelemään ovatko he lastentarhanopettajia vai lastenhoitajia, jotta saisimme tietää kummat enimmäkseen kielireppua käyttävät. Vastaajilla oli kyselylomakkeen täytössä muutamia ongelmia,

jotka ilmenivät omien vastausvaihtoehtojen lisäämisenä, sekä kysymysten vastaamatta jättämisinä. Jos olisimme osanneet arvata tällaisten ongelmien ilmenemisen, olisimme kirjanneet kyselylomakkeen yhteyteen pyynnön, ettei omia vastausvaihtoja lisäilttäisi kysymysten yhteyteen.

Opinnäytetyömme on ollut meille monin eri tavoin hyvin opettavainen ja se on kasvattanut meitä ammatillisesti. Opinnäytetyötämme varten hankkimastamme tiedosta on meille varmasti hyötyä, mikäli tulemme työskentelemään maahanmuuttajien tai heidän lastensa kanssa. Erityisen opettavaista oli oivaltaa, miten tärkeää lapsen oman äidinkielen osaamisen tukeminen on uuden kielen oppimisen ohella. Lisäksi tämän tutkimuksen myötä osaisimme käyttää Pienten kielireppua kielitason arviointiin, sillä olemme tutustuneet siihen monipuolisesti useasta eri näkökulmasta. Tämän tutkimuksen tehtyämme meidän olisi helppoa lähteä suunnittelemaan uudistettua versiota Pienten kielirepusta.

Jatkotutkimusaiheena esitämme, että Pienten kielirepusta tehtäisiin uudistettu versio tässä tutkimuksessa esille nousseiden kehitysideoiden pohjalta. Toinen jatkotutkimusaihe voisi liittyä siihen, minkä ikäiselle lapselle vieraan kielen kielitasotestejä kannattaa tehdä. Esimerkiksi Pienten kielirepun Seurantalomake- ja Kuvajuttu-osioista olisi mielenkiintoista saada selville, miten suomalainen lapsi suoriutuu tehtävistä verrattuna samanikäiseen maahanmuuttajalapseen. Tällä tavoin saataisiin selville kumpi vaikuttaa lapsen suoritukseen enemmän, iänmukainen kielitaso vai kielitaito.

LÄHTEET

ACTFL. American Council on the Teaching of Foreign Languages. Cognitive benefits of learning language. Saatavissa: <http://www.actfl.org/advocacy/discover-languages/for-parents/cognitive> [viitattu 5.11.2014].

Dervin, F. & Keihäs, L. 2013. Johdanto uuteen kulttuurienväliseen viestintään ja kasvatukseen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. painos. Jyväskylä: Gummerus.

Eväspussi. Espoon kaupungin internetsivut. Saatavissa: <http://www.espoo.fi/download/noname/%7BF5F486B7-F98F-4366-B78A-8A5215745EE3%7D/12228> [viitattu 25.10.2014].

Halme, K. 2011. Maahanmuuttajataustaisten lasten kielikasvatus varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Teoksessa: Nurmilaakso, M. & Välimäki, A.-L. (toim.) Lapsi ja kieli: kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa, s. 86 - 101. Saatavissa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80046/d9e0eb99-ef75-4704-a185-14aa8cbf9366.pdf?sequence=1> [viitattu 1.11.2014].

Halme, K. & Vataja, A. 2011. Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S., Remes P. & Sajavaara P. 2000. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Jaakkola, S. 2009. Maahanmuuttajalapsen sadutus kielenkehityksen tukena. Opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu.

Karasma, K. 2012. Suomi toisena kielenä: opetustieteen perusteet. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta - Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Vaajakoski: Gummerus.

Kortteinen, M. 2005. Ymmärtämisen ongelma eettisenä kysymyksenä kvalitatiivisessa tutkimuksessa. Teoksessa: Stakes. (toim.) Laadullisen sosiaalitutkimuksen eettiset kysymykset. Saatavissa: <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75146/Tp4-2005.pdf> [viitattu 2.11.2014].

Kouvolan kaupungin Suomi toisena kielenä – opetussuunnitelma. 2009. Saatavissa: www.edukouvola.fi/images/webattach.php?emode=3&a=505 [viitattu 25.10.2014].

Kuittinen, S. & Isosävi, S. 2013. Vanhemmuus ja pienten lasten hoiva eri kulttuureissa. Teoksessa: Alitolppa-Niitamo, A., Fågel, S. & Säävälä, M. (toim.) Olemme muuttaneet - ja kotoudumme: maahanmuuttajan kohtaaminen ammatillisessa työssä, s. 78 - 95.

Kuokkanen, H. 2014. Kasvatus ja varhaiskasvatus. Teoksessa: Virolainen, A. (toim.) Lapsen parhaaksi: lähihoitaja varhaiskasvatuksessa, s. 9 - 82.

Kuusisto, A. 2010. Kulttuurinen, kielellinen ja katsomuksellinen monimuotoisuus päiväkodeissa: haasteita ja mahdollisuuksia. Helsinki: Kopio Niini. Saatavissa: <http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/577453804a1563d99757f7b546fc4d01/mucca.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=577453804a1563d99757f7b546fc4d01> [viitattu 19.10.2014].

Kuvajuttu. Espoon kaupungin internetsivut. Saatavissa: <http://www.espoo.fi/download/noname/%7BD5034DCE-659E-40E8-9F23-58B71BB869BE%7D/12231> [viitattu 25.10.2014].

Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36.

Latomaa, S. & Suni, M. 2010. Toisen sukupolven kielelliset valinnat. Teoksessa: Martikainen, T. & Haikkola, L. (toim.) Maahanmuutto ja sukupolvet, s. 151-174. Porvoo: Bookwell Oy.

Lintunen, P. & Veivo, O. 2014. Kuinka kielitaitoa arvioidaan. Teoksessa: Pietilä, P. & Lintunen, P. (toim.) Kuinka kieltä opitaan: opas vieraan kielen opettajalle ja opiskelijalle, s. 204-221. Helsinki: Gaudeamus.

Löfman, M. 2013. Alle kolmevuotiaiden maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kielen oppimisen tukeminen liikkumisen ja toiminnan avulla päiväkodissa. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Monikulttuurinen varhaiskasvatus. Pääkaupunkiseudun toimintamalli. MONIKU - sosiaalinen vahvistaminen pääkaupunkiseudun monikulttuurisessa varhaiskasvatuksessa v. 2005 - 2007. Saatavissa: http://www.socca.fi/files/161/Monikulttuurisen_maahanmuuttajatyon_toimintamalli_2008.pdf [viitattu 2.11.2014].

Mäkelä, T. 2007. Miksi äidinkieli tarvitsee tukea? Teoksessa: Latomaa, S. (toim.) Oma kieli kullaa kallis - opas oman äidinkielen opetukseen. Helsinki: Edita Prima Oy, s. 14 - 15. Saatavissa: http://www.familiacub.fi/duo_teemat_kieli_pdf.pdf [viitattu 4.5.2014].

Pienten kielireppu. 2014. Espoon kaupungin internetsivut. Päivitetty 16.1.2014. Saatavissa: http://www.espoo.fi/fi-FI/Paivahoito_ ja_koulutus/Perusopetus/Opiskelu_peruskoulussa/Kieli_ ja_kulttuuriryhmien_opetus/Suomi_toisena_kielena_opetus/Pienten_kielireppu [viitattu 26.10.2014].

Pietilä, P. & Lintunen, P. 2014. Kuinka kieltä opitaan: opas vieraan kielen opettajalle ja opiskelijalle. Helsinki: Gaudeamus.

Pollari, J. & Koppinen, M.-L. 2011. Maahanmuuttajan kohtaaminen ja opettaminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kekkonen, M. 2012. Kasvatuskumppanuus puheena – Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoidon diskursiivisilla näyttämöillä. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Saatavissa: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7ca705d5-e5be-415f-b70b-4b862c8e707f> [viitattu 4.11.2014].

Korpilahti, P. 2007. Lapsen monet reitit kaksikieliseksi - haasteita ja mahdollisuuksia. Teoksessa: Latomaa, S. (toim.) Oma kieli kullaa kallis - opas oman äidinkielen opetukseen. Helsinki: Edita Prima Oy, s. 26 – 35. Saatavissa: http://www.familiacub.fi/duo_teemat_kieli_pdf.pdf [viitattu 2.11.2014].

Saukkonen, P. 2013. Erilaisuuksien suomi: vähemmistö- ja kotouttamispolitiikan vaihtoehdot. Helsinki: Gaudeamus.

Seurantalomake. Espoon kaupungin internetsivut. Saatavissa: <http://www.espoo.fi/download/noname/%7BFBFBC5FA-22AD-465E-9922-93E367E14D16%7D/12230> [viitattu 25.10.2014].

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2007. Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:62. Saatavissa: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3703.pdf&title=Maahanmuuttajatyon_kehittaminen_varhaiskasvatuksessa_fi.pdf [viitattu 2.11.2014].

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.

Teräs, M., Lasonen, J. & Sannino, A. 2010. Maahanmuuttajien lasten siirtymät koulutukseen ja työelämään. Teoksessa: Martikainen, T & Haikkola, L. (toim.) Maahanmuutto ja sukupolvet, s. 85–109. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Tilastokeskus. 2014. Vieraskielisten prosentuaalinen osuus Kouvolassa vuosina 2000 - 2013. Tilastokeskuksen tilastotietokanta. Saatavissa: http://193.166.171.75/Dialog/varval.asp?ma=060_vaerak_tau_107&ti=V%20est%20%20%2046%20%20+kielen+mukaan+sek%20+ulkomaan+kansalaisten+m%20%20%20%20+ja+maa%20pinta%20Dala+alueittain+1980+%20+2012&path=../Database/StatFin/vrm/vaerak/&lang=3&multilang=fi [viitattu 5.10.2014].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Saatavissa: http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf [viitattu 31.10.2014].

Vilka, H. 2009. Tutki ja kehitä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Välimäki, A.-L. 2011. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 3003/2005. Teoksessa: Nurmilaakso, M. & Välimäki, A.-L. (toim.) Lapsi ja kieli: kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa, s. 13 - 21. Saatavissa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80046/d9e0eb99-ef75-4704-a185-14aa8cbf9366.pdf?sequence=1> [viitattu 1.11.2014].

PIENTEN KIELIREPPU - Käyttäjäkokeuksia 2014

Tämä kysely tehdään opinnäytetyötä varten, jonka tavoitteena on saada käyttäjäkokeuksia Pientenkielirepusta, sekä parannusideoita sen kehittämiseksi. Tähän kyselyyn vastaamalla voit vaikuttaa oman työvälineesi käytettävyyteen. Jos vastauksesi ei mahdu vastausalueelle, voit jatkaa sitä lomakkeen kääntöpuolelle. Kysely tehdään nimettömänä.

Kiitos etukäteen arvokkaista vastauksistanne!

Päiväkoti: _____

Tiedätkö mikä on Pienten kielireppu?   Kyllä   En

Oletko käyttänyt Pienten kielireppua työvälineenä?   Kyllä   En

Jos vastasit "En", siirry suoraan sivulle 6 kohtaan 2.

1. Olen käyttänyt Pienten kielireppua työvälineenä

1.1 Käyttäjäkokemukset Eväspussista

Oleko käyttänyt Pienten kielireppun arviointimateriaaleista Eväspussia

Kyllä

En, koska _____

Minkä ikäisten lasten kanssa olet käyttänyt Eväspussia? _____

Kuinka monta kertaa olet käyttänyt Eväspussia? _____

Miten hyväksi työvälineeksi koet Eväspussin asteikolla 1-4?

Huono   1   2   3   4   Erinomainen

Mitä hyvää Eväspussissa on? _____

_____

Miten kehittäisit Eväspussia? _____

_____

_____

_____

1.2 Käyttäjäkokemukset Seurantalomakkeesta

Oletko käyttänyt Pienten kielirepun arviointimateriaaleista Seurantalomaketta

Kyllä

En, koska _____

Minkä ikäisten lasten kanssa olet käyttänyt Seurantalomaketta? _____

Kuinka monta kertaa olet käyttänyt Seurantalomaketta? _____

Miten hyväksi työvälineeksi koet Seurantalomakkeen asteikolla 1-4?

Huono   1   2   3   4   Erinomainen

Mitä hyvää Seurantalomakkeessa on? _____

_____

Miten kehittäisit Seurantalomaketta? _____

_____

_____

_____

1.3 Käyttäjäkokemukset Kuvajutusta

Oletko käyttänyt Pienten kielirepun arviointimateriaaleista Kuvajuttua

Kyllä

En, koska _____

Minkä ikäisten lasten kanssa olet käyttänyt Kuvajuttua? _____

Kuinka monta kertaa olet käyttänyt Kuvajuttua? _____

Miten hyväksi työvälineeksi koet Kuvajutun asteikolla 1-4?

Huono   1   2   3   4   Erinomainen

Mitä hyvää Kuvajutussa on? _____

_____

Miten kehittäisit Kuvajuttua? _____

_____

_____

_____

1.4. Käyttäjäkokemukset Pienten kielirepusta kokonaisuutena

Oletko saanut mielestäsi riittävästi ohjausta Pienten kielirepun käyttöön?

Kyllä, koska _____

_____

En, koska _____

_____

Millaista lisäohjausta kaipaisit

_____

_____

Onko mielestäsi Pienten kielirepussa itsessään riittävästi ohjeistusta sen käyttöön?

Kyllä Ei

Onko mielestäsi Pienten kielireppu riittävä työväline lapsen kielitason arviointiin?

Kyllä

Ei

Arvioinnin tekemistä helpottaisi _____

_____

Miten hyvänä työvälineenä koet Pienten kielirepun ulkoasun asteikolla 1-4

Huono   1   2   3   4   Erinomainen

Miten parantaisit ulkoasua? _____

_____

